

N-VA: partij met een agenda voor het middenveld?

Een discoursanalytisch onderzoek naar de houding van de N-VA
tegenover het maatschappelijk middenveld

Masterproef ingediend tot het behalen van de graad van Master of Science in
de Politieke Wetenschappen

Promotor: prof. Patricia Van den Eeckhout

Bart Vanwildemeersch
Rolnr: 0077483
Academiejaar: 2013-2014

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	4
1. THEORETISCHE EN METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING	7
1.1. Contextanalyse middenveld	8
1.1.1. Conceptuele afbakening 'middenveld' en 'verzuiling'	8
1.1.2. Participatie aan sociale bewegingen	
als onderzoeksobject	11
1.1.3. Verzuiling in Vlaanderen: enkel restanten van een ideologische strijd?	13
1.1.4. Rollen van het middenveld op vandaag	19
1.1.5. Zero-sumgame van het middenveld	20
1.1.6. Het ACW	27
1.1.7. Kritiek op het middenveld tot vandaag	28
1.2. De N-VA: emanatie van de Vlaamse ontvoogdingsstrijd?	29
1.2.1. Groei naar succes	29
1.2.2. Is de N-VA een nieuwe partij?	29
1.2.3. Wie zijn de leden?	30
1.2.4. Wie vormt het kader van de N-VA?	31
1.2.5. Steun van de kiezer	31
1.2.6. Standpunten van de partij	32
1.3. Methodologie: Critical Discourse Analysis (CDA)	36
2. CDA: EEN GEVECHT OM DE MACHT	37
2.1. Analytisch kader	38
2.2. Selectie van de data	39
2.3. Afbakening van de vraagstelling	41
2.4. Analyse	41
2.5. Conclusie	53

3. BESLUIT	55
4. BIBLIOGRAFIE	60
5. BIJLAGEN	67

INLEIDING

Deze masterproef handelt over de functies die het middenveld toebedeeld krijgt binnen het programma van de Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA), uitgewerkt in discoursen van de partij. Meer specifiek gaan we dieper in op de achtergrond van de houding van de partij tegenover het middenveld. We gaan ook na hoe deze visie toegepast werd binnen de recente krachtmeting tussen de grootste speler binnen de Vlaamse politiek, de N-VA en een sterke koepel binnen het werknemersmiddenveld, de koepel van de christelijke werknemersorganisaties (ACW).

De N-VA lijkt aan een onstuitbare opgang bezig. Sinds haar oprichting in 2001 kent ze een gestage toename in politieke macht. Bij de eerste verkiezingen waarbij de N-VA zich presenteerde aan de kiezer, in 2003, haalde ze enkel in West-Vlaanderen de kiesdrempel. Het tij keerde, toen het kartel tussen N-VA en de CD&V bij de Vlaamse parlementsverkiezingen van 2009 26% van de stemmen haalde.

Vooraf na het opheffen van het kartel op 22 september 2008 kon de N-VA zich profileren als uitdager van het gevestigde beleid, om op 13 juni 2010 een eclatante overwinning (voor Kamer en Senaat respectievelijk 28,2% en 31,7% van de stemmen) te behalen bij de vervroegde federale verkiezingen. Met de slogan 'de kracht van de verandering' zette ze zich in 2012, bij de gemeente- en provincieraadsverkiezingen, klaar als alternatief voor de 'klassieke' politieke partijen.

Het lijkt er echter sterk op dat de partij niet alleen de klassieke partijen wil uitdagen, maar dat ook het klassiek sociaaleconomisch middenveld, essentieel onderdeel van de vroegere zuilen, en meer bepaald de werknemersorganisaties, mee het onderwerp vormen van de veranderingen die de partij wil doorvoeren. Deze zuilen, die door Staf Hellemans als "[...]ideologisch en subcultureel geïntegreerd netwerk van meerdere, domeinspecifieke, met een representatiemonopolie uitgeruste organisaties, waaronder een politieke netwerkpartij [...]"(Hellemans, 1990:25) worden omschreven en specifiek het verzwakken ervan, lijken deel uit te maken van de gewenste veranderingen van de partij. Meer dan een jaar voor de

verkiezingen van 2014 neemt Peter Dedecker (2013), federaal volksvertegenwoordiger voor N-VA, het ACW immers stevig op de korrel: in een persconferentie beschuldigt hij het ACW van belangenvermenging en fraude. Hij wordt hierbij gesteund door de aanwezigheid van Jan Jambon, lid van het uitgebreid dagelijks bestuur van de N-VA, en vele andere partijleden via de N-VA website en de media.

Het is echter niet de eerste keer dat het maatschappelijk middenveld in de hoek staat waar de klappen vallen: onder andere Verhofstadts 'Burgermanifesten' van de jaren '90 gingen hen voor (Blommaert in Maly, 2012:49). Verhofstadt (1991) vergeleek de politiek met een cabaret, dat ten aller tijde de 'identiteit van de werkelijke machthebbers', de verzuilde organisaties, moest 'camoufleren'. Hij had toen, volgens een opiniestuk in De Standaard van professor Hooghe (2013), echter af te rekenen met stevig verzet van het ACW. De N-VA lijkt dit -20 jaar later- te willen herhalen. Hooghe schrijft dat het middenveld zich volgens de N-VA enkel nog zou mogen 'bezighouden met een cursus bloemschikken voor bejaarden'. Eerst moest het ACW sneuvelen, als laatste rechtopstaande zuil. Vakbond en mutualiteit zouden dan de volgende, onbeschermdoelwitten zijn, aldus Hooghe.

Met deze masterproef willen we nagaan welke rol de N-VA weggelegd ziet voor het maatschappelijk middenveld en hoe ze deze gestalte geeft binnen haar discours. Waar de partij bij monde van haar voorzitter, Bart De Wever (2013), aangeeft "[...]we willen het middenveld niet aan de kant zetten om het primaat van de politiek overal te gaan installeren[...]", lijken het ABVV en ACV, respectievelijk de socialistische en christelijke vakbond, deze intenties anders te interpreteren. Net zoals Hooghe in het eerder aangehaalde opiniestuk, geven ze aan dat de N-VA de politiek-recreatieve rol van het middenveld wil beperken tot enkel een recreatieve functie. Zo stelt het ABVV (2010:32) dat de N-VA het middenveld wil beperken tot "[...]sociaal bindmiddel tussen mensen[...]" . Het ACV volgt deze visie. Volgens Marc Leemans (2013:7), algemeen voorzitter, wil ze het middenveld slechts nog de opdracht geven "[...] om lokaal, via caritatieve hulpverlening, de gaten te dichten die worden gelaten door het terugtrekken van de overheid en de ontmanteling van de non-profit-

dienstverlening.[...]”.

Het onderzoek naar de politieke agenda achter het discours is dan ook de grote motivator voor het schrijven van deze masterproef. Welke rol ziet de N-VA werkelijk voor het middenveld? En hoe construeert ze deze via haar discours? Om hiertoe te komen, voeren we in eerste instantie een uitgebreid literatuuronderzoek van toonaangevende sociologen en politicologen over het middenveld en de visie van de N-VA op de rollen van het middenveld, gekaderd in de maatschappelijke visie van de partij. Aan de hand van het discours van de N-VA, analyseren we hoe haar visie op de rollen van het middenveld geconstrueerd wordt. Afsluitend koppelen we de conclusies terug aan de bevindingen uit het literatuuronderzoek. Het onderzoek start met de toelichting van onze onderzoeksvraag en de hypothese, gevolgd door de methodologische verantwoording.

Het politiek wetenschappelijk onderzoek naar de relatie van de N-VA met het middenveld staat nog in haar kinderschoenen, net als het onderzoek naar de N-VA als politiek fenomeen. Met dit onderzoek willen we een bijdrage leveren aan de groeiende politiek wetenschappelijke interesse naar het politiek en maatschappelijk relevant fenomeen 'N-VA' en hopen we de discussie over de rol die de N-VA voor ogen zou hebben voor het middenveld theoretisch te voeden. Empirische onderzoeken, als dit waar we ons nu aan wagen, kunnen niet enkel de politiek en sociologisch wetenschappelijke kennis spijzen, maar kunnen ook een rol spelen in het staven van argumenten binnen de soms hevige debatten die er bestaan binnen het middenveld of op het politieke strijdtoneel.

1. THEORETISCHE EN METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING

De onderzoeksvraag die we in onze masterproef centraal stellen, klinkt als volgt: 'In welke mate kan de aanval op het ACW door de N-VA gezien worden als een strategie om het middenveld terug te dringen van een politiek-recreatieve rol naar een puur recreatieve rol?'.

Waar het Vlaams-nationalisme in het verleden van taal- naar cultuur-nationalisme verschoof, heeft de focus zich nu verlegd op het economisch-nationalisme (Maly, 2012:167-171). Hierbij is economie cultureel bepaald en moet elke regio haar eigen economisch beleid kunnen voeren. Actoren die dit economisch nationalisme geen warm hart toedragen, kunnen we bijgevolg vinden onder de tegenstanders van het economisch programma én de tegenstanders van het nationalisme. We willen dan ook nagaan of de episode waarin de N-VA de kritiek spuide op het ACW een geïsoleerd geval is, dan wel coherent is met, of noodzakelijkerwijs voortvloeit uit de basisdoelstellingen van de N-VA.

Via het literatuuronderzoek definiëren we de gebruikte begrippen zoals middenveld en verzuiling, aangezien de interpretatie hiervan mee het onderwerp vormt van discursieve strategieën. Vervolgens beschrijven we de evolutie in de onderzoeken naar de rollen van het middenveld en lijsten we de verschillende rollen op die het middenveld uitvoert. Door de evolutie in belang en macht van het middenveld in Vlaanderen tot op vandaag in beeld te brengen, geven we een schets van de context waarbinnen haar visie gestalte krijgt. Uiteraard kunnen we geen analyse maken van de houding van de N-VA tegenover het middenveld, zonder eerst de N-VA zelf tegen het licht te houden. Via literatuuronderzoek en partijstandpunten, geven we een korte schets van de opkomst, ideologie en standpunten in relatie tot het aangehaalde thema.

In het tweede deel van het onderzoek volgen we de methodieken van de school van de Critical Discourse Analysis (CDA). Aan de hand van een analyse van discoursen, geproduceerd door mandatarissen van de partij met autoriteit inzake het onderwerp 'middenveld', analyseren we hoe deze rollen gestalte krijgen binnen het discours van de partij. De keuze van mandatarissen gebeurde aan de hand van de dossiers waarvoor ze

verantwoordelijk zijn binnen de partij -en zo dus ook een mandaat krijgen om namens de partij te spreken-. De analyse van de discursieve strategieën en de zo opgebouwde topics, koppelen we tenslotte terug naar de vaststellingen uit het literatuuronderzoek.

1.1.Contextanalyse middenveld

1.1.1.Conceptuele afbakening 'middenveld' en 'verzuiling'

'Wie het middenveld aanvalt, zal mij op zijn weg vinden' zegt Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse regering in een open brief aan de ACW-vrijwilligers, naar aanleiding van de persconferentie van N-VA kamerlid Peter Dedecker. Dedecker op zijn beurt antwoordt dat de N-VA het net opneemt 'voor deze vrijwilligers, voor hun inzet en hun belangen.' (X, 2013). De vrijwilligers lijken de inzet te vormen van een discursieve strijd om het middenveld. Veelal gaat deze echter voorbij aan een genuanceerde terminologie, rationale of historische achtergrond van de aangehaalde termen. In wat volgt willen we een duidelijk beeld geven op de evoluties binnen de theoretische beschrijving van de termen 'maatschappelijk middenveld' en 'verzuiling' en komen we tot een algemeen gangbare afbakening van de terminologieën.

Middenveld

Het middenveld, zoals de term ook aangeeft, functioneert tussen markt en overheid (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:15-46). Dit houdt in dat de overheid zelf geen 'echte' middenveldorganisaties kan oprichten om de publieke ruimte naar haar streefbeeld om te zetten (cfr. Hitlerjügend in Nazi-Duitsland). En hoewel heel wat middenveldorganisaties ook diensten in de commerciële sfeer aanbieden, dient het middenveld los gezien te worden van een commerciële organisatie (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:15-46). Daarenboven gaat het bij het middenveld, zoals Bourdieu (1980:3) ook aangeeft, niet om familiale banden. Elke middenveldorganisatie bepaalt zelf haar doelstellingen, haar manier van werken en organisatiestructuur, aangepast aan de doelen. Ze krijgt hiervoor de grootst mogelijke autonomie. Het middenveld bemiddelt tussen overheid en burger, bundelt opinies, geeft er een ideologische kleur aan en maakt deze geschikt om door te geven aan de politieke macht of het economisch systeem (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:15-46).

Sociale beweging

Als mensen in beweging komen rond een bepaald thema en deze tot een breuklijn kunnen verheffen binnen het maatschappelijk debat, dan spreken we volgens Hellemans (Hellemans, 1985:236-237) over een 'sociale beweging'. Hellemans (1985:236-237) geeft aan dat sociale bewegingen op een eerder organische manier ontstaan: mensen die gevoelig zijn voor een bepaalde problematiek (feminisme, ecologie, Vlaamse identiteit,...), hebben de nood om elkaar te ontmoeten, te praten over de problematiek en zo gemeenschappelijke waarden en normen te vormen en activiteiten uit te bouwen. Zo kan er een intense band ontstaan waardoor de problematiek een centrale rol inneemt in hun leven. Dan kunnen we spreken van een sociale beweging. De mensen begeven zich in dit bepaald milieu en krijgen zelf dan ook de stempel van de groep waartoe ze behoren. Deze sociale bewegingen trachten de thematische belangen van hun groep hoog op de maatschappelijke –en dus politieke- agenda te krijgen, ondanks de concurrentie van thema's van andere sociale bewegingen (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:15-46). Dit kan volgens Thurlings (2004:20) met de hulp van een charismatisch leider, om een breed publiek te mobiliseren, actie te voeren en een organisatie uit te bouwen. We kunnen nu echter nog niet spreken van een zuil.

Verzuiling en ontzuiling

Een zuil, zoals we eerder in de inleiding aangaven, vormt dan de organisatorische koepel van enkele goed ontwikkelde sociale bewegingen die zich elk binnen één domein hebben gespecialiseerd (en dus niet in concurrentie hoeven te treden met andere organisaties binnen de zuil). Ze mogen rekenen op een politieke arm, de netwerkpartij van de zuil, waar de verschillende bewegingen in vertegenwoordigd zijn om zo de strijd om de inrichting van de 'ideale' maatschappij op politiek vlak te voeren (Hellemans, 1990:143). Het proces van het inrichten van de maatschappij zelf, heet 'verzuiling'. Huyse geeft de consensusdefinitie "[...]Verzuiling is als proces de verregaande organisatie van het dagelijks leven op grond van levensbeschouwelijke verscheidenheid, waardoor aparte werelden ontstaan die in hun afzonderlijke verenigingen of als netwerk met de staat transacties aangaan [...]" (in Elchardus, Huyse, & Hooghe, 2000:144). Bij

de 'verzuildheid' van een samenleving, spreken we niet meer van een dynamiek, maar van een feitelijke toestand. (Huyse, 1970:102). Een zuil kan de indruk geven van een stabiel gegeven te zijn, maar door het continue aanbod aan nieuwe problematieken in de steeds veranderende maatschappij, ontstaan er heterogeniserende krachten in de richting van deze nieuwe problematieken: de binding van mensen en organisatie aan de oorspronkelijke doelen van de sociale beweging wordt moeilijker en de vraag vanuit de organisaties en de leden naar vrijheid om te werken aan deze nieuwe doelen, op een geëigende manier, wordt dwingender. Dit schept een afstand tussen de leden van de zuil en de zuil als organisatievorm (dus ook als electoraat van de zuilpartij) en haar ideologische overkoepeling. Hellemans (1990:207-228) noemt deze fase de 'dissociatiefase' die leidt tot het proces van ontzuiling. Verzuiling kan dan gezien worden als een eerste fase van ontzuiling. Door de verzuiling worden organisaties, die het resultaat zijn van een maatschappelijk differentiatieproces, in eerste instantie overkoepeld door een zuil, maar door het verder werken van het differentiatieproces gaan deze organisaties zich steeds verder dissociëren van de verenigende factor.

De groep van organisaties en sociale bewegingen die zo wordt uitgebouwd, eventueel georganiseerd in een zuil, noemen we het maatschappelijk middenveld (Worldbank, 2013).

Het ontstaan, opkomen en verdwijnen van sociale bewegingen wordt door Hellemans (1990:29-38; Thurlings, 2004:20-22) omschreven als een cyclische beweging. Zuilvorming, verzuiling, verzuildheid en ontzuiling zijn processen die dus verbonden zijn met deze cyclische beweging. De omschrijving van een sociale beweging staat dan ook niet los van de drie laatste termen.

We mogen het pad dat de sociale bewegingen bewandelen van verzuiling naar ontzuiling, echter niet bekijken als een lineair gegeven, evenmin als de historische gebeurtenissen in de verschillende landen en de reactie hierop van de verschillende aanwezige groepen en instituten. Voor het proces van verzuiling kunnen we volgens Hellemans (Hellemans, 1985:242-250) drie verschillende opties beschouwen. In eerste instantie kan een sociale

beweging zich versmelten met het staatsapparaat, met geweld, zoals het in Nazi-Duitsland door de zuil die aan de NSDAP gelinkt was, of op een vreedzame manier, zoals in Ierland, waar de katholieken zich versmolten met het regime. Een minder totalitaire vorm vinden we in de landen zoals België, waar sociale bewegingen ondanks conflicten met de staat (macht over het onderwijs, vakbondswerking,...), of met andere sociale bewegingen (bijvoorbeeld het katholieke antwoord op de socialistische bewegingsvorming), haar machtsbasis wist te behouden of uit te bouwen. Dit beschouwen we als een proces van verzuiling. Bij de laatste mogelijkheid slaagt de sociale beweging niet om haar organisatie voldoende uit te bouwen. Dit, door een te klein draagvlak of te zwakke organisatie-uitbouw, zoals in Nederland het geval was.

1.1.2. Participatie aan sociale bewegingen als onderzoeksobject

Politicologisch en sociologisch onderzoek naar oorsprong en doel van solidariteit en participatie aan vrijwillige of intermediaire organisaties is niet alleen van deze tijd. De bevindingen uit onderzoeken uit het verleden, blijven echter weerklanken in de debatten van vandaag, zoals we later zullen zien. Het baanbrekende werk van de Tocqueville (1843:84-89), 'De la démocratie en Amérique' geeft in 1843 verslag van zijn rondreis door de jonge Verenigde Staten van Amerika. In zijn werk beschrijft hij de macht die het volk via organisaties opbouwt ter verdediging van zijn belangen binnen de prille democratie. Ook Durkheim (1893:5-6) richtte zijn aandacht op deze georganiseerde solidariteit. In 'De la division du travail social' beschrijft hij de mechanismen van solidariteit binnen de moderne industriële samenleving. De industrialisering zorgde voor nieuwe vormen van organisatie van solidariteit, waardoor eerdere banden (zoals familie-") op de achtergrond traden (Van Oorschot, 2006:49-51).

Heel wat later, maar met de verworven kennis over banden van solidariteit van Durkheim, definieerde Bourdieu (1980:2) 'sociaal kapitaal' als "[...]l'appartenance à une groupe comme ensembles d'agents qui ne sont pas dotés seulement de propriétés communes (susceptible d'être perçues par l'observateur, par les autres, ou par eux-mêmes) mais sont aussi unis par des liaisons permanentes et utiles. [...]". Bourdieu benadrukt in zijn werk de structurele en de culturele aspecten van het sociaal kapitaal. Met

de culturele aspecten duidt hij op de relaties van wederkerigheid en erkenning, die, eens genesteld in een groep, kunnen leiden tot een sociale organisatie, waarbij de structurele banden kunnen worden ingezet om aan belangenverdediging te doen uit naam van het collectief kapitaal. Hoe groter de groep, hoe meer macht de vertegenwoordiger, aangeduid door deze groep, kan uitoefenen.

Net als de Tocqueville beschouwt ook Putnam (1994) in zijn werk 'Making democracy work: civic traditions in modern Italy' het verenigingsleven als een leerschool voor de democratie. Hij stelde vast dat regio's met een goed uitgebouwd verenigingsleven, grotere waarschijnlijkheid hebben op economische welvaart. Verenigingen dragen immers bij aan wederkerigheid, vertrouwen en zorgen voor maatschappelijk engagement. Dit zorgt ervoor dat burgers zich betrokken voelen bij de maatschappij en het politieke systeem versterkt wordt. Net zoals Bourdieu gebruikt hij de term 'sociaal kapitaal' en benoemt het als 'networks and norms of civic engagement'(Putnam, 1994:34).

Onderzoek in Nederland en Vlaanderen

Sociologisch en politicologisch onderzoek in Vlaanderen en Nederland werd sterk gekleurd door de opdeling van het middenveld in levensbeschouwelijke zuilen. Kort samengevat werd het onderzoek vanaf de jaren '50 gekleurd door historisch onderzoek naar de rol van het middenveld in de maatschappelijke en culturele emancipatiestrijd van de achtergestelde minderheden (Thurlings, 2004:19-21). Vanaf eind jaren '50 stond de hypothese van katholieke zuilvorming als dam tegen het afbrokkelend geloof in de samenleving centraal. Kruyt legde de oorsprong van de kracht van de katholieke zuil bij de omkadering 'van wieg tot graf' (in Hellemans, 1990:10). Vanaf de jaren '80 ligt de nadruk op het zogenaamde 'bewegingsmodel' (Thurlings, 2004:22-23). Door de dreiging die van de moderniserende maatschappij uitgaat naar de normen en waarden, en het geloof, komt deze beweging, of complex van bewegingen tot stand. Door de verschillende krachten die op het niveau van de maatschappij zowel voor als tegen deze bewegingen werken, is het voorspellen van het begin of het einde van een fase, volgens deze theorie zeer moeilijk, net zoals de groei of het verval van hun achterban. Hoewel

deze bewegingen startten als een strijd tegen de moderniteit, werden veel elementen van de moderne samenleving opgenomen binnen deze bewegingen en maakten ze uiteindelijk deel uit van de moderne samenleving. Hellemans (1990:11) breekt als een van de eersten het spectrum van het onderzoek open door ook de niet – confessionele bewegingen te betrekken en de focus te verruimen naar Frankrijk, Duitsland, Zwitserland en België (Billiet, 1988:68; Thurlings, 2004:20). Veel vervolgonderzoeken verwijzen dan ook naar het werk van Hellemans. De laatste jaren is er een vernieuwde maatschappelijke interesse voor onderzoek naar de rol van het middenveld: waar de focus zich eerder richtte op het streven naar macht en eventuele conflicten hieraan verbonden, krijgt de gemeenschapsvormende rol van het middenveld meer aandacht (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:15-46). Dit wil echter niet zeggen dat het onderzoek naar het streven naar macht van het middenveld verleden tijd is, later in ons onderzoek maken we immers gebruik van heel wat werk dat de laatste jaren verricht is door bijvoorbeeld Hooghe, Dewachter, Vandaele, Walgrave en vele anderen.

1.1.3. De verzuiling in Vlaanderen: enkel restanten van een ideologische strijd ?

Vermits we ons in dit onderzoek richten op de Belgische en Vlaamse context van het middenveld, gaan we in dit onderdeel na hoe de verschillende rollen van het middenveld tot stand zijn gekomen, welke deze rollen zijn en hoe ze nu nog doorwerken.

Belgische middenveld in historische context

Het middenveld in België en Vlaanderen kende en kent een rijke en intrigerende geschiedenis. Voor ons onderzoek beperken we ons echter tot de grote lijnen die tot het huidige beeld hebben geleid.

Eind 19^e eeuw kende België een sterke industriële groei. Deze zorgde voor het einde van de agrarische samenleving en zette de bijl in de oude machtsstructuren (Witte e.a.,1997:18-24), door de opkomst van de arbeidersklasse, nieuwe burgerij en de afkalvende macht van de clerus. In die sfeer maakt België kennis met drie botsende ideologieën, die elk geloofden in de maakbare maatschappij vanuit het eigen model (Hellemans,

1990:48-51). De liberale ideologie had volgens Hellemans (1990:230-238) haar basis in het geloof dat de economische vooruitgang en de sterkte van het individu, gesteund door de wetenschappelijke dynamiek, een samenleving in harmonie en gemeenschap kon brengen. De socialistische ideologie wees op grote klassenverschillen en zag een bevolkingsgroep die haar arbeid verkocht aan de kapitaalsbezitters en vervreemd waren van de productiemiddelen. Ze wilde dan ook een grotere greep realiseren op de markt via de staat, om zo meer gelijkheid en broederlijkheid, en dus ook een gemeenschap in harmonie, tussen individuen te verwezenlijken. De derde ideologie, deze van het katholicisme in België, streefde naar het behoud van haar macht, waarbij niet het individu en de vrijheid van de markt, maar wel het solidarisme en het corporatisme vooraan stonden. Enkel door het organiseren van onderlinge solidariteit in verenigingen, het verzoenen van klassen en het behoud van de organische plaats van elke groep binnen de samenleving, kon een harmonische maatschappij bereikt worden. Met coöperatieven, volksverzekeringen, banken, vakbonden, ziekenfondsen, organisaties van zelfstandigen en boeren (niet bij elke zuil), culturele en sportverenigingen werden zuilen opgericht op basis van levensbeschouwelijke identiteit, met een netwerkpartij als belangenverdediger (Witte e.a., 1997:130-144; Hellemans; 1990:104-107). De katholieke zuil onderscheidde zich daarenboven in het oprichten van ziekenhuizen en scholen. Hellemans (1990) benoemt de concurrentie tussen deze drie levensbeschouwelijke zuilen als 'de strijd om de moderniteit'. Deze legde de basis voor de huidige 'pacificatiedemocratie' waarbij het oplossen van conflicten tussen zuilen via consensus voorop staat (Huyse, 1970:24). Het is vooral de strijd om de macht tussen de socialistische en de katholieke zuilen die in België de hoofdrol kreeg (Hellemans, 1990), gesteund door het groeiend levensbeschouwelijk pluralisme binnen de jonge democratie (Billiet, 2004:134). Maar ook buiten de zuilen kunnen we in het begin van de 20^e eeuw beweging op maatschappelijk vlak waarnemen. Werkgevers organiseerden zich in de voorloper van het Verbond der Belgische Ondernemingen (VBO) en het latere Vlaams Economisch Verbond (VEV) ontstond, dat later opging in het Vlaams Netwerk voor Ondernemers (Voka), met voornamelijk de jonge en Vlaams gezinde ondernemers als leden (Witte e.a., 1997:175). Het zou ons echter te ver leiden om de volledige geschiedenis van de huidige rollen van het middenveld tot in detail

uit de doeken te doen. We beperken ons dan ook tot de belangrijkste lijnen. Vanaf het moment dat deze drie levensbeschouwelijke groepen zich hebben gevormd, lopen de maatschappelijke conflicten in België langs drie conflictlijnen: levensbeschouwelijk, arbeid-kapitaal en communautair (Huyse, 1970:151).

Na WOI komt de verzuildheid van het land voor het eerst tot uiting in een regering van nationale unie. Door het invoeren van de evenredige vertegenwoordiging in het parlement, wordt de toegang tot de macht ook voor minderheidsgroepen eenvoudiger gemaakt. Deze wordt doorgetrokken in het opstellen van een afgewogen vertegenwoordiging binnen de kandidatenlijsten van de verschillende netwerkpartijen. Ook de publieke administratie ontsnapt niet aan de zoektocht naar vertegenwoordigend evenwicht: volgens de proportie van electoraal gewicht, worden ook de administraties onderwerp van de strijd om de moderniteit (Huyse, 1970:59; Hellemans, 1990:242-247; Witte e.a.,1997:151-153).

Het einde van WOI luidde eveneens, onder druk van de dreigende sociale onrust, het begin in van het sociaal overleg, rechtstreeks tussen vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers. Binnen de grotere bedrijven werden paritaire commissies ingericht om via collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's) de sociale vrede te bewaren. Onderhandelingen op paritaire basis over lonen en arbeidsomstandigheden werden na WOII algemeen en wettelijk verplicht. Later, in 1960, werd het eerste interprofessionele akkoord op nationaal niveau afgesloten. Dit regelde de sociale programmatie voor alle sectoren (Witte e.a.,1997:302). Na WOII werd ook het Rijksfonds voor Verzekering tegen Ziekte en Invaliditeit (RIZIV) opgericht, om een verplichte ziekteverzekering te organiseren. Het bestuurscomité van deze instelling bestond van in het begin uit evenveel vertegenwoordigers uit werkgevers- als werknemersorganisaties, samen met een kleiner aantal vertegenwoordigers van de landsbonden van de mutualiteiten en regeringscommissarissen (Troupin & Verhoest, 2009:24).

Zo vormde zich stilaan een van de hoekstenen waarop het neocorporatief systeem van sociale concertering zich verder uitbouwde, als een systeem

dat vanuit juridisch-ideologisch perspectief zich naast en buiten de wetgevende machten ontwikkelde (Huyse, 1970:220-223). Dit neocorporatisme kreeg de volgende kenmerken mee: de verschillende belangengroepen (zowel werkgevers- als werknemersorganisaties, ziekenfondsen, artsensyndicaten en zo meer) werden in een geïnstitutionaliseerd overleg betrokken als partners. De politieke overheid (op het betreffende beleidsniveau) was de derde partner binnen het overleg. De verschillende partners verbonden zich ertoe om zowel deel te nemen aan de beleidsvorming als aan de uitvoering van de 'gezaghebbende beslissingen'. Tenslotte werden maar een beperkt aantal organisaties toegelaten tot het overleg (Elchardus, Huyse, & Hooghe, 2000:144). Hoewel de regels voor overleg grondig werden gewijzigd, bleef het systeem tot op vandaag in stand. Het aantal overlegorganen groeide, zowel federaal als gewestelijk en vooral na sociale onrusten, tot een 150-tal, waarover we hier onmogelijk verder in detail kunnen treden (Witte e.a., 1997:175). Voor sommigen gaat de invloed van de middenveldactoren binnen de besluitvorming zo ver dat ze als deel van de Belgische staat kunnen worden beschouwd (Devos & Vos, 2007:100).

Om het maatschappelijk evenwicht niet te ontwrichten, werden de verschillende levensbeschouwelijke groepen ook gelijkwaardig behandeld. Dit resulteerde in een evenredige subsidiëring van de verschillende zuilen, maar ook in het evenredig verdelen van overheidstaken zoals onder andere onderwijs, uitbetaling werklozensteun, ziekte-uitkering (Huyse, 1970:150-167).

Ook in de ontwikkeling van socioculturele organisaties, speelde de verzuildheid van het land een grote rol. Belangrijk om melden zijn het Cultuurpact en de opeenvolging van conflicten over het onderwijs. Het Cultuurpact waarborgt de vrijheden van de ideologische en filosofische strekkingen (Schramme & Schraauwen, 2012:32-34; Witte e.a., 1997:277-278). Dit zorgde voor een verdere uitbouw van het verzuilde sociocultureel verenigingsleven via de toekenning van overheidssubsidies (Hellemans, 1990:246-247). Ook het Schoolpact van '59 regelde het evenwicht mee binnen de verzuilde maatschappij: een nieuwe regelgeving die nadelig zou zijn voor het katholieke onderwijs, zorgde voor een massale mobilisering

van katholieken. Afspraken die volgden, zorgden voor een gelijkschakeling in middelen en verwachtingen tussen het (vooral) katholieke vrije onderwijs en het (socialistisch en liberaal gepercipieerde) staatsonderwijs (Witte e.a., 1997:266-270). Beide pacten gaven een procedurele basis om levensbeschouwelijke conflicten via onderhandelingen op te lossen, met als gevolg de institutionalisering van de levensbeschouwelijk verschillende bevolkingsgroepen. De sterkte van de zuilen was de basis van de verdeling van de middelen en dit consolideerde de verzuiling binnen de maatschappij (Witte e.a., 1997:404).

De binding tussen de burger en de zuilen verzwakte echter na WOII. Mede door de toenemende welvaart en het verkleinen van de kloof tussen arbeider en bediende, gingen de individuele belangen van de burger dan ook primeren boven de collectieve. Organisaties speelden hierop in door hun inhoud steeds meer los te koppelen van de ideologische identiteit van de zuil, de zuil zelf legde zich neer bij het kapitalistische samenlevingsmodel, maar stelde als doel om deze vanuit een kritische bril mee te sturen (Hellemans, 1990:199). Vele organisaties stelden zich dan ook vragen bij het nut om te behoren tot een levensbeschouwelijk geheel. Zo nam bijvoorbeeld de Unie van Zelfstandige Ondernemers (UNIZO), in 2000 meer afstand van de CVP. De Katholieke Jeugdraad werd in 2002 opgeheven en haar werking ging op in de pluralistische Vlaamse Jeugdraad (officieel adviesorgaan voor het jeugdbeleid van de Vlaamse regering) (Schokkaert, 21 maart 2014:1051). Ook voor de andere zuilen kunnen we dergelijke voorbeelden vinden.

De overheidssubsidies lieten deze organisaties nu echter toe om zich door differentiatie en professionalisering, steeds meer op deze individuele burger te richten. Dienstverlening en minder de ideologie, vormden de aantrekkingskracht van de organisaties en zorgden, samen met overheidssubsidies, mee voor de verdere uitbouw ervan. Maar met de verminderde binding nam ook de mobilisatiekracht af. Waar de zuilpartij vroeger coördineerde, richtte deze zich nu vooral op haar electoraat en liet de sociale bewegingen onder haar koepel steeds meer vrijheid. Organisaties staan nu steeds meer op zich, naast de partij, elk met een eigen doel. Dit leidde dan ook tot een steeds groter wordende groep 'zwevende kiezers'.

Hellemans (1990) benoemde dit stadium eerder in ons onderzoek de het 'dissociatiefase' binnen een zuil, die leidt tot de huidige 'neozuilen'. Hiermee verwijst hij enerzijds naar de oorsprong van het organisatienetwerk, maar geeft hij hen ook een plaats binnen een veranderde maatschappelijke context als netwerk van organisaties geïntegreerd binnen de verzorgingsstaat.

Nieuwe sociale bewegingen

Tijdens deze fase van ontzuiling, komt een nieuwe golf van bewegingen tot stand (Witte e.a., 1997:304-311). Vanuit de middenklasse groeit een nieuwe breuklijn, waarbij aan de ene zijde de tewerkgestelden in de sterk gestructureerde en controlegerichte organisaties en aan de andere een steeds groeiende groep uit de middenklasse: de middenkaders van ideologische organisaties (als kerk en scholen) en sociale instellingen, van wie het werk gericht was op diensten, vaardigheden en expertise. (Verhulst, 2006:5-6). Met deze laatste groep als voorhoede van een stroom nieuwe, postmaterialistische en links-libertaire, sociale bewegingen, komen heel wat nieuwe thema's op de maatschappelijke agenda (Verhulst, 2006:6; Witte e.a., 1997:304-311). In verschillende fasen ontstaan, los van het verzuilde middenveld, studentenbewegingen, de milieubeweging, de vrouwenbeweging, vredesbeweging, derdewereldbeweging, enz., die vandaag het middenveld mee haar uitzicht geven (Witte e.a., 1997:304-311). Waar een van de hoofddoelen bij de oude bewegingen er uit bestond om de maatschappij zoveel mogelijk te organiseren en zo meer invloed te bekomen, zetten de nieuwe sociale bewegingen zich hier grondig tegen af (Hellemans,1990:217-222; Witte e.a., 1997:304-311). Zowel maatschappelijk als op organisatieniveau schuwen ze de macht van de verzuilde elite en de gevolgen van de 'Ijzeren wet van de oligarchie' van Michels, die aangeeft dat het eigen is aan politieke en sociale organisaties om vanaf het ontstaan van een organisatie de macht te leggen in handen van een beperkte elite, die zichzelf dan in stand houdt door benoeming van anderen. (Huyse, 1970:59; Verhulst, 2006:7). Vandaag zijn echter al heel wat verschillen gesneuveld. De organisaties werden gestructureerd uitgebouwd, nemen deel aan het lobbywerk en schuiven met de overheid aan tafel voor overleg en advies. De nieuwe sociale bewegingen zijn dan ook relatief geïntegreerd binnen het Belgisch politiek model, met behoud

van hun eigenheid, zonder de machtsposities van het verzuilde middenveld in te nemen (Hooghe, 2004:349-350; Walgrave, 1997:15).

De nieuwe en 'oude' sociale bewegingen komen ook steeds meer op elkaars domein. De eerste zijn er dan ook goed in gelukt om hun gedachtegoed over te doen nemen door de gevestigde 'eliteactoren', in bijvoorbeeld de samenwerking in de klimaatcoalitie, of de andersglobalistenbeweging (Hooghe, 2004:19-20; Verhulst, 2006:6).

1.1.3. Rollen van het middenveld vandaag

De evolutie van het Belgische middenveld tot haar huidige vorm en de evoluties in het onderzoek naar de maatschappelijke functie van het middenveld, geven ons de basis om de rollen te onderzoeken die het maatschappelijk middenveld in België vervult.

Net als Putnam (1994), dichtten Almond en Verba (in Hooghe, 2003:29) het verenigingsleven een socialisatiefunctie toe. Verenigingen zorgen mee voor het verspreiden van democratische waarden en een gemeenschappelijke identiteit. Zowel passief, als een forum waar verschillende opinies en waarden tot ontwikkeling kunnen komen, als ook actief, door het geven van vorming (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:137-146). Een vereniging heeft, als sociale beweging, de taak om deze opinies te coördineren en over te brengen naar het beleid. Het klassieke model uit de politieke wetenschappen spreekt van 7 fasen: (1)het ontstaan van een maatschappelijk probleem, (2)het versterken en draagvlak zoeken, (3)de opname in de politieke agenda en (4) het prioriteren van de verschillende maatschappelijke problemen op deze agenda vormen de input-zijde. Dit is het werkveld van de sociale bewegingen, onafhankelijk van hun thema (dus ook een sportvereniging), maar wel met een variërende intensiteit (Granovetter in Elchardus, Smits, & Spruyt, 2009:113) . De omzetting in beleidsdaden, de output-zijde bestaat uit het omzetten in regelgeving (5) en uitvoering (6) en controle ervan (7). Het middenveld is volgens de onderzoekers bij de vijfde en zesde fase betrokken, door het uitbouwen van een bevriend netwerk van politici en partijen, tot binnen de ministeriële kabinetten. Ook bij het aanstellen van overheidspersoneel, de uitvoerders, zijn middenveldorganisaties betrokken (Elchardus, Huyse, & Hooghe,

2000:137-146).

Dienstverlening is een andere rol van het middenveld. Deze kan twee vormen aannemen. Een eerste situeert zich in de commerciële sfeer: het betalend gebruik maken van diensten, zoals pechverhelping, of verzekeringen. Een tweede is het leveren van diensten buiten de commerciële sfeer, zoals ontmoeting, vorming, gezondheidspreventie, rechtshulp,... maar ook dienstverlening in opdracht van de overheid, zoals onderwijs, ziekte-uitkeringen, werkloosheidsuitkeringen, begeleiding van startende zelfstandigen,... Deze worden veelal als overheidstaken aanzien. Het is vooral de tweede vorm van dienstverlening die een bijdrage kan leveren aan de politieke participatie van de deelnemers (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:137-146).

1.1.5. Zero-sumgame van het middenveld

Elke sociale beweging streeft naar een maatschappelijk draagvlak voor haar belangen, voor haar identiteit, net zoals politieke partijen en ondernemingen. Sociale bewegingen zijn elkaars concurrenten in het streven naar een plaats hoog op de politieke agenda en binnen het politieke discours. Ze streven naar hegemonie over deze agenda (Hooghe, 1999:82-83). Hooghe (1999:83) karakteriseert dit machtsspel als een zero-sumgame: de toenemende machtspositie van de ene gaat ten koste van de andere. Een dominante machtspositie is echter niet steeds representatief voor wat er leeft binnen de samenleving, vermits het verenigingsleven geen evenredige verdeling over de verschillende bevolkingslagen kent (Walgrave, 1997:7).

Omdat de werkelijke machtspositie van een sociale beweging moeilijk objectief vast te stellen valt, beperken we ons onderzoek tot de machtsbronnen die de basis vormen van een machtspositie of maatschappelijk draagvlak (Van Maele, 2009:118;Walgrave, 1997:6).

Effectieve machtsposities worden volgens Olsen en Marger (in Van Maele, 2009:118) opgebouwd in vier van elkaar onderscheiden, maar verweven stappen. Op de toegang tot of het bezit van essentiële machtsbronnen (1), gaan we later in. De keuze van een bepaalde machtsbron (2), is afhankelijk

van de machtsbronnen van de andere spelers. Vervolgens worden de machtsbronnen in werkelijke uitoefening van macht omgezet (3). Tenslotte spreken we over een effectieve machtspositie, als de belangen van de organisatie (terug) voorop staan, of de macht van de andere spelers gebroken is (4). Het is vooral de latente, sluimerende macht, die mogelijk kan ingezet worden, of ingezet werd in het verleden, die de achtergrond vormt van het streven naar een dominante machtspositie (Van Maele, 2009:118; Walgrave, 1997:5). Hoe sterker de machtspositie, hoe moeilijker een beleid kan doorgevoerd worden dat tegen de belangen ingaat van deze sociale beweging. Deze machtspositie is afhankelijk van de machtsbronnen, die we in het volgende deel analyseren.

Machtsbronnen van het middenveld

Walgrave (1997:11-17) reikt ons acht mogelijke bronnen van macht aan waarover een organisatie kan beschikken. De eerste is **het aantal leden**. Dit is relatief, vermits werkgeversorganisaties bedrijven als leden hebben en andere organisaties individuele lidmaatschappen. Een opvallend verschil hier tussen vakbonden en landbouworganisaties: de grootste, het ACV heeft 1.120.000 Vlaamse leden (www.acv.be, 2 april 2014), de Boerenbond (BB) 69.000, waarvan 16.000 landbouwers (Boerenbond, 2014:54). De tweede is **de representativiteit van de organisatie**, tegenover de mogelijke leden. De milieubeweging, in principe verdediger van het algemeen belang (milieu), heeft een representativiteit van 4% (leden tegenover mogelijke leden wiens belangen verdedigd worden, zonder dubbele lidmaatschappen), de landbouworganisaties (BB en Algemeen Boerensyndicaat (ABS)) dekken wel de meeste landbouwers binnen hun ledenbestand (Walgrave, 1997:12). Het VBO vertegenwoordigt 75% van de Belgische tewerkstelling in de privésector (www.vbo-feb.be, 2 april 2014). Een lage representativiteit kan deels ondervangen worden door **mobiliseerbaarheid en militantisme**, de derde machtsbron. Vooral de traditionele sociaaleconomische werknemersgroepen komen op straat, meer dan landbouwers en als werkgevers. Landbouwers zien dit immers niet als een efficiënt drukingsmiddel (Smits in Walgrave, 1997:13). Ook nieuwe sociale bewegingen gebruiken mobilisatie, maar dan vooral voor lokale thema's en met mediagenieke acties, sterk ondersteund door professionele medewerkers. Hun leden kennen immers een lossere band met de

organisatie, dus moet met een beperkt aantal militanten zoveel mogelijk aandacht verkregen worden (Hooghe, 2004:348). Ze worden bij grote manifestaties meestal succesvol gesteund door een cross-over tussen oude (vakbonden) en nieuwe sociale bewegingen. Vakbonden hebben immers een groter mobilisatiepotentieel (Verhulst, 2006:6). Een vierde, het **stoervermogen** (Hooghe in Walgrave, 1997:13), waarbij het openbaar leven wordt verstoord, wordt vooral door landbouworganisaties en vakbonden ingezet om hun eisen aan de onderhandelingstafel te versterken. Stoervermogen kan zowel aan de inputzijde van het beleid worden toegepast, als aan de outputzijde, zoals verstoren van dienstverlening in dienst van de overheid (Walgrave, 1997:13). De **professionalisering** van de organisaties, de vijfde, werd in het kader van de dissociatiefase bij zuilorganisaties besproken. Deze breidde gelijktijdig met complexiteit van bestuur en de regelgeving uit, althans voor deze organisaties die er de middelen toe hadden. Deskundigheid biedt niet enkel een competitief voordeel bij onderhandelingen bij hogere overheden. Het beschikken over een achterban die professioneel actief is binnen het centrale thema (bijvoorbeeld landbouwers), is ook een pluspunt bij het vertegenwoordigen van de organisatie op lokaal niveau (Walgrave, 1997:13). De **financiële middelen** kunnen, als zesde, versterkend werken voor de andere machtsbronnen. Men kan er bijvoorbeeld onderzoek of mediaruimte mee bestellen. Werkgeversorganisaties kunnen daarenboven middelen van hun leden ad hoc aanspreken. Ook met de opbouw van een eigen financieel imperium, verwerven sociale bewegingen extra macht, zowel door onafhankelijkheid van overheidssubsidies-zoals ACV op haar site aangeeft (ACV, 2 april 2014) - of als financieel-economische macht (Walgrave, 1997:15). De belangrijkste machtsbron van een organisatie is de toegang tot politieke besluitvorming. Dit kan op een **formele manier** – de zevende -, of een **informele manier** –de achtste-. Het is binnen formele advies- en overlegstructuren dat traditionele sociale partners zichzelf, als eerste emancipatiebeweging, een algemene toegang hebben voorzien. Nieuwe sociale bewegingen en socioculturele (of sport-)verenigingen hebben als sociale beweging vooral toegang tot adviesraden binnen hun centrale thema, hoewel ze in thematiek soms ook van transversaal belang zijn, zoals de milieubeweging (Walgrave, 1997:15-16). Alle thema's van maatschappelijk belang worden daarenboven parallel besproken binnen

raden met meer politiek gewicht, met enkel de sociale partners. Dit heeft alles te maken met de nawerking van de zuilen rond de traditionele breuklijnen en het neocorporatistisch overlegmodel, waarbij een overleg- en adviesstructuur werd uitgetekend op maat van deze organisaties, zoals we eerder aangaven. Het openstellen van deze adviesraden, zou echter zorgen voor het delen en dus afstaan van macht. De 'oude' sociale organisaties zijn dan ook niet geneigd om deze open te stellen (Walgrave, 1997:15-16). Het **informele overleg** slaat op de persoonlijke contacten die bestaan tussen de leidende figuren van de organisatie en de politiek uit voornamelijk dezelfde levensbeschouwelijke groepen (Walgrave, 1997:15-16). Vermits het parlement niet steeds, of meestal niet, het wetgevende initiatief neemt, is het dan voor een organisatie ook beter om zich te kunnen affiliëren met de regerende partijen (Dewachter, 1992:16). (Nieuwe) sociale bewegingen zoeken dan ook de (neo-)zuilen op, want hoe verder een sociale beweging van een (neo-)zuil verwijderd is, hoe zwakker de strijd rond het thema kan opgebouwd en verdergezet worden (Dewachter, 2001:104-107). Beleidsinvloed wordt immers voornamelijk gerealiseerd door de contacten tussen (neo-)zuilen en ambtenaren en politici (Van Maele, 2009:132-135). Daarenboven overheerst de christelijke zuil het politieke en het verenigingsleven in Vlaanderen (Hooghe, 1999:92). Het is dan bij het kiezen van de tegenstander, zeker ook belangrijk om niet de zwakke van beide antagonisten te zijn, om enige relevantie binnen het politieke besluitvormingsproces te kunnen ondervinden (Dewachter, 2001:106).

Naast de machtsbronnen die Walgrave (1997) aangeeft, wijst Dewachter (2001:106) op de rol van de maatschappelijke **noodzakelijkheid van de verrichte dienst**, de prioriteit die aan de taak van de organisatie gegeven wordt (pensioenen, natuurbeheer, tewerkstelling, onderwijs...) en de **media-aandacht** die aan een onderwerp verleend wordt. De oude sociale bewegingen krijgen meer aandacht, vermits ze, omwille van hun maatschappelijk draagvlak en professionalisering, worden behandeld als gezaghebbende bron van informatie (McQuail in Verhulst & Walgrave, 2005:4-5). Walgrave en Verhulst (2005:5) spreken dan ook over een Mattheüs-effect: sterkere bewegingen hebben toegang tot de media en worden zo verder versterkt, terwijl zwakkere, die de media hard nodig hebben voor organisatie-uitbouw en contact met hun achterban, het moeilijker hebben om de media-aandacht te halen. Een (neo-)zuil scheidt

een combinatie van machtsbronnen die versterkend werken voor de machtspositie van de sociale beweging.

Machtsposities vandaag: de levensbeschouwelijke breuklijn

Eerder gaven we al aan dat het politieke en verenigingsleven gedomineerd wordt door de christelijke (neo-)zuil. Hoewel de banden tussen partijen en middenveldorganisaties niet meer dezelfde zijn -men spreekt volgens Billiet niet meer over een exclusiviteit of formele banden (Billiet, 2004a:137-141) -, lijkt het er toch op dat de netwerken in stand gehouden zijn. Vroegere zuilorganisaties zijn nu grote netwerken van organisaties ('neozuilen') die, met minder aandacht voor de ideologie, aan de staat verbonden zijn in een soort 'verstandshuwelijk' (Billiet, 2004b:137-151; Hellemans, 1990:232-253). Het is dan ook belangrijk dat de netwerkpartij aan de macht blijft (Hellemans, 1990:232-253). Deze netwerken hangen echter niet alleen van de regerende overheid af om hun maatschappelijke rollen te kunnen blijven uitoefenen en verder uit te breiden, maar ook van de toegang tot de elite van 'oligarchen', zoals Huyse (1970) deze eerder in ons onderzoek kaderde binnen de 'IJzeren wet van de oligarchie' van Michels. Het is dan ook nog steeds zo, dat de combinatie van een sterk netwerk van organisaties en een overkoepelende partij versterkend werken voor de uitbouw van de machtspositie van een afzonderlijke sociale beweging binnen het netwerk (Dewachter, 2001:104-107) en dit dan vooral voor het meest hechte, de christelijke (neo-)zuil (Hooghe,1999:92). Nieuwe sociale bewegingen hebben dan ook meer moeite om tot de politieke kernen en dus de beslissingsmacht door te dringen (Walgrave,1997:15). Voorstellen van politieke partijen die geen organisatienetwerk hebben en de eliteconsensus niet mee kunnen bepalen, maken dan ook weinig kans (Hooghe, 2010a:26). Hieronder gaan we na welke sociale bewegingen mee de eliteconsensus bepalen.

Machtsposities vandaag: de sociaaleconomische organisaties

De machtsverhoudingen tussen de werknemers en werkgevers worden volgens Boucké & Vandaele (2003:31) gekenmerkt door een structurele asymmetrie: kapitaal heeft een betere representatie, vermits een werkgever steeds een collectieve entiteit vertegenwoordigt, tegenover de individuele werknemer. De werknemer kan daarenboven niet zo soepel

omspringen met veranderende arbeidsvoorwaarden, immers, kapitaal is veel mobieler dan de werknemer. Het sociaal overleg dient dan ook om de machtsposities latent te houden en consensus na te streven tussen een beperkt aantal belangengroepen, met de overheid als scheidsrechter (Dewachter, 1992:16). Als gevolg van deze beperking, die door de representativiteitscriteria opgelegd worden, beschikken deze belangenorganisaties over een feitelijk monopolie binnen het overleg.

De sociale partners (werkgevers en werknemers) beschikken beide over een heel arsenaal aan machtsbronnen die, mits de bemerking van hierboven, gelijk lijken op te lopen (Boucké & Vandaele, 2003:35). De groei van het aantal leden bij de vakbonden wordt echter, als gevolg van de dienstverlening en het hieraan verbonden lidmaatschap, voor een groot deel ingevuld door niet-actieven (werklozen, gepensioneerden en studenten), die moeilijker als mobilisatiepotentieel kunnen ingezet worden (Schamp, 2009:51-52; Vandaele, 2002:11-3). Daarnaast zijn er nog een aantal kanttekeningen (bijvoorbeeld betrokkenheid en interne verdeeldheid) die de ledenaantallen als mobilisatiepotentieel relativeren (Boucké & Vandaele, 2003:35-40). En vermits de vakbonden nog steeds een losse samenwerking (Billiet, 2004a: 139) hebben met de politieke partijen, verloopt hun samenwerking vlotter als de representerende partijen samen in oppositie of regering zitten (Boucké & Vandaele, 2003:44-45).

Ook de werkgeversorganisaties slagen er niet steeds in om een front te vormen, omwille van onderlinge concurrentie en verschillende werkingsterreinen (Van Ruysseveldt in Boucké & Vandaele, 2003:43). Echte frontvorming gebeurt vooral bij de gevoelige thema's als competitiviteit of bevoegdheden van de syndicale delegaties (Boucké & Vandaele, 2003:35-40). Het ledenaantal bij de werkgeversfederaties en hun hoge representativiteit zijn een steun bij onderhandelingen (Hooghe,2010a:21). In tegenstelling tot de vakbonden, hebben werkgeversorganisaties, buiten UNIZO, nauwelijks een geschiedenis binnen de zuilen. Intussen is er echter een nieuwe, sterke speler op het politieke veld gekomen, de N-VA, die mogelijk nieuwe openingen creëert voor dit werkgeversmiddenveld, zoals we verder in het onderzoek behandelen. En met de Open VLD, die een economisch liberale koers aanhoudt en net zoals de CD&V vele

ondernemers onder haar politiek personeel kent (Wauters, 2007:41-45), heeft het bedrijfsleven per definitie politieke vertegenwoordigers.

Midden jaren '70 kwam er daarenboven een wissel van machtsverhoudingen tussen de werkgevers- en de werknemersorganisaties, door de verhoogde kapitaalsmobiliteit omwille van de Europese eenmaking en de mondialiseringstendens van de economie (Boucké & Vandaele, 2003:44-45). Daarenboven verschuift de beslissingsbevoegdheid van bedrijven en overheden steeds meer naar het supranationale niveau, waardoor de nationale vakbonden steeds minder macht kunnen uitoefenen (Schamp, 2009:32). De multinationale ondernemingen (MNO) die in ons land actief zijn, hebben daarenboven minder ervaring met ons sociaal overlegmodel en stellen het in vraag (Spineux in Boucké & Vandaele, 2003:44). De overheid neemt het discours van de werkgevers steeds meer over (Boucké & Vandaele, 2003:44-45) en bestendigt de vraag tot afbreken van sociale verworvenheden ten gunste van de competitiviteit van de economie tegenover de buurlanden (Schamp, 2009:52-53). Steeds meer functies van de sociale zekerheid verschuiven daarenboven naar de private sector (bijvoorbeeld pensioensparen en groepsverzekering), waardoor de macht van de middenveldorganisaties verder afgebroken wordt. Ondanks deze vaststellingen, blijven werknemersorganisaties steunen op een 'pro-vakbondsnorm' in België: vakbondslidmaatschap is niet alleen sociaal aanvaard en vrijwillig, maar ook een traditie (Schamp, 2009:33).

De Boerenbond, met slechts 16.000 landbouwers, naast de leden van haar socio-culturele organisaties, blijft sterk vertegenwoordigd. Ze zou echter onder de vertegenwoordiging van zelfstandigen kunnen vallen. Daarenboven vertegenwoordigt ze als productieve sector een steeds kleiner aandeel in de Belgische economie (0,65% van het BBP in 2010 (FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2014:19-22). Het lijkt er dan ook op dat de BB haar machtsposities uit het verleden heeft kunnen verzilveren in actuele macht. We hebben echter te weinig ruimte om hier verder op in te gaan.

Hoewel het onderzoek naar machtsbronnen van ziekenfondsen heel schaars blijkt te zijn, kunnen we veronderstellen dat de machtsbronnen, eigen aan

een 'oude' sociale beweging, ook voor mutualiteiten gelden. Daarenboven speelt ook hier nog de versterking van de macht door de zuilbetrokkenheid van een aantal ziekenfondsen (Dewachter, 2001:104-107).

Macht van de nieuwe bewegingen en socioculturele organisaties

Samen met de socioculturele en sportverenigingen, hebben de nieuwe sociale bewegingen zoals eerder aangegeven, een beperkte toegang tot machtsbronnen. Verenigingen die aanleunen bij een (neo-)zuil, hebben meer kans om succesvolle beleidsbeïnvloeding te verrichten.

Binnen 'de strijd om de moderniteit' hebben echter nog middenveldorganisaties (bijvoorbeeld het onderwijs (met het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs), of het netwerk van ziekenhuizen (Caritas Vlaanderen vzw)) een grote rol gespeeld en spelen ze deze nu nog. Omdat de ruimte binnen ons onderzoek beperkt is, kunnen we deze onmogelijk mee betrekken in onze beschouwingen.

1.1.6. Het ACW

De aanval vanuit de N-VA op het ACW vormt een onderdeel van de onderzoeksvraag en vraagt dan ook enige toelichting. Het ACW is een onderdeel van de christelijke (neo-)zuil en situeert zich binnen de werknemersvleugel hiervan. Ze vormt de koepel van de christelijke werknemersorganisaties met als sterkste onderdelen het ACV, de Christelijke Mutualiteit en de thuiszorgdienst Familiehulp. Daarnaast heeft ze verschillende socio-culturele organisaties onder haar vleugels, zoals Femma, KWB, Okra, KAJ, maar ook de Noord-Zuidorganisatie Wereldsolidariteit. Ze heeft ook goede banden met heel wat nieuwe sociale bewegingen. Het ACW heeft ook heel wat politieke vertegenwoordigers. (Pasture, nb:915-923).

Haar financiële groep, Groep Arco, bracht in 2001 haar aandelen van de bank BACOB en de verzekeringsmaatschappij DVV, samen met de aandelen van AUXIPAR NV (investeringsmaatschappij) onder bij Dexia (Pasture, nb:915-923). Deze bank werd meegesleurd door de bankencrisis in 2008. Hierdoor zagen zowel heel wat van de sociale bewegingen binnen het ACW, het ACW zelf en de aandeelhouders van Groep Arco een groot deel van hun

kapitaal verloren gaan (Pironet, 2011). De verwevenheid van het ACW met de bankenwereld en politiek, zorgt ook vandaag voor heel wat kritiek, zoals we later zullen zien.

1.1.7. Kritiek op het middenveld tot vandaag

Kritiek op het middenveld valt veelal samen met kritiek op de zuilen (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:80-104). Kritiek op de zuilen valt veelal samen met kritiek op de christelijke zuil, want deze is vandaag nog steeds de sterkste (Billiet, 2004a, 140-141). Het is echter niet altijd even duidelijk waar de kritiek op gericht is, op het middenveld, of op de zuilen. Sinds de kritieken in onder andere het werk van Apostel en Bots en dat van De Clercq eind jaren '60 vorige eeuw, zijn de zuilen zichzelf immers steeds meer gaan benoemen als 'middenveld' (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:80-104). De discussies leken even geluwd na de aanvallen op de zuilen en de drukingsgroepen in de 'Burgermanifesten' van Verhofstadt (1991). Het middenveld werd immers steeds meer in bescherming genomen door hun vroegere critici als 'slachtoffer' (Billiet, 2004a:140-141; Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:80-104). Het lijkt echter dat er een nieuwe periode van kritiek ingezet werd door de N-VA, waar we later op zullen terugkomen. We beperken ons tot een samenvatting.

De kritieken op het middenveld (en de zuilen) vallen op te delen in 2 categorieën: een eerste is de instrumentele kritiek, over hoe de overheid haar taken uitbesteedt aan het middenveld en de kwaliteit en bevoegdheid van uitvoering van haar opdrachten (beter door staat, of vrije markt). Een tweede categorie gaat over de socialiserende en coördinerende functie van het middenveld (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2000:81-83).

In het volgende deel nemen we de kennis over het middenveld en de kritiek op de uitvoering van de verwachtingen die naar het middenveld worden gericht, mee, om een analyse te maken van de partij N-VA, haar ideologie en haar opstelling naar het middenveld.

1.2. DE N-VA: EMANATIE VAN DE VLAAMSE ONTVOOGDINGSSTRIJD?

1.2.1. Groei naar succes

In de inleiding gaven we het al aan: de N-VA is momenteel dé uitdager van de traditionele partijen. Na de breuk van het kartel met de CD&V op 22 september 2008, groeide de partij uit tot de grootste Vlaamse partij. In aanloop van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 2012, wist ze in 269 gemeenten een lokale afdeling uit te bouwen. Met 'de kracht van verandering' als verkiezingsleuze maakt ze in 2013 in 34,4% van de gemeenten deel uit van de beleidscoalitie en ze levert 14,6% van de Vlaamse burgemeesters (15 op de 308).

Op 25 mei 2014 vallen de Vlaamse, federale en Europese verkiezingen samen. Deze verkiezingen kunnen de absolute doorbraak betekenen van de N-VA. De angst om kiezers te verliezen aan de goed gesmeerde machine van de N-VA, lijkt de discussies er dan ook niet gemakkelijker op te maken. Hierover zegt De Wever, voorzitter van de N-VA: "probeer eens iets over je eigen partij te vertellen in plaats van constant over ons te praten.[...] De traditionele partijen vinden een Vlaamse meerderheid niet nodig en willen dus duidelijk de regering Di Rupo voortzetten. De sp.a zegt dat expliciet, Open Vld eigenlijk ook, alleen CD&V is wat minder duidelijk. Ze doen maar, wij gaan onze eigen weg. Het wordt dus één tegen allen en omgekeerd." (Moolenaer & Van Wiele, 2014).

1.2.2. Is N-VA een nieuwe partij?

De Volksunie (VU) vormde de Vlaams-radicalen schoot van waaruit de N-VA ontstond. De VU was niet alleen voorstander van amnestie voor de collaborateurs tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar wilde ook een onafhankelijk Vlaanderen binnen een Belgische federale staat (Maly, 2012:533). Na onenigheid door het afsluiten van het Egmontpact in 1977 - dat streefde naar een definitieve regeling van de communautaire breuklijn (docu.vlaamserand.be, 2 april 2014)- splitsten er zich twee partijtjes af die zich verenigden binnen de partij Vlaams Blok, later Vlaams Belang. De VU verloor aan belang, vermits België steeds meer een federale staat geworden was, met bevoegdheden voor gewesten en gemeenschappen. De top van de partij wilde een eerder gematigd links programma nastreven, terwijl de meer activistische, meer rechtse groep binnen de partij nog meer zelfstandigheid voor Vlaanderen eiste. Het dispuut eindigde in een splitsing

in 2001 en stond dan ook aan de basis van de meer rechtse N-VA van Geert Bourgeois en meer linkse SPIRIT van Bert Anciaux (Maly, 2012:533). De laatste ging op in de partijen Groen en de sp.a.

Het zijn de meer rechtse, activistische middenkaders van de VU die de teugels van de N-VA in handen nemen (Maly, 2012:153). Ze nemen het regionalistisch programma en kiespubliek van de Volksunie grotendeels over, samen met het grootste deel van haar bezittingen en personeel (Beyens, Deschouwer, Van Haute & Verté, 2013:20-21). Het sociaaleconomisch programma, waar we later op terug komen, verandert gedurende de jaren na de oprichting en gaat een steeds meer liberale koers varen. Gesteund door het charisma van De Wever en een exponentiële groei, geeft de partij de indruk nieuw te zijn en onafhankelijk van traditionele instituten. Hoewel ze de doelen van de VU niet integraal behouden heeft, bouwt ze verder op haar structuren en achterban (Beyens, Deschouwer, Van Haute & Verté, 2013:20-21).

1.2.3. Wie zijn de leden?

Voor de N-VA is het duidelijk op haar congres op 31 januari en 1 en 2 februari 2014. "Meer dan 4 000 N-VA-leden bevestigden de N-VA als een brede volkspartij. Een volkspartij die het opneemt voor wie werkt, spaart en onderneemt. En die bouwt aan een (h)echte gemeenschap." (N-VA, 2014a). Is de N-VA echter wel een brede volkspartij? Kan ze een vergelijking aan met een netwerkpertij als de CD&V, die zich ook 'volkspartij' noemt?

Het gemiddelde N-VA lid situeert zich gemiddeld rechts en voelt zich thuis in het programma van een partij die steeds meer leden aantrekt. Als de N-VA echter spreekt namens de 'Vlaamse onderstroom', dan zal ze de legitimiteit moeten claimen aan de hand van haar ledenaantal en het aantal stemmen (Hooghe, 2010b:8-10). Wat het aantal leden betreft, kan N-VA bezwaarlijk spreken van een Vlaamse onderstroom, gezien de 3 grote traditionele partijen nog meer dan 80% van het aantal lidmaatschappen vertegenwoordigen (Quintelier & Hooghe, 2010:6). Hoewel de partij een grote toename kende, vooral na het verkiezingssucces van 2009, en in 2012 een ledenaantal had van 36.000, is dat nog ver af van het aantal leden van de CD&V in 2009, namelijk 70.000 (Quintelier & Hooghe,

2010:6;Beyens, Deschouwer, Van Haute & Verté, 2013:17-19). Daarenboven heeft ook de N-VA af te rekenen met de IJzeren wet van Michels, waardoor de standpunten van de partij niet steeds van onderen uit opgebouwd worden (Hooghe, 2010b:8-10). En ligt binnen de samenstelling van haar leden, het gewicht bij de hoogopgeleiden. Om dan ook legitiem namens de aangehaalde onderstroom te kunnen spreken, zal de N-VA naar een representatieve vertegenwoordiging van deze onderstroom moeten werken door verschillende bevolkingslagen en maatschappelijke geledingen actief bij de opbouw te betrekken. Een dergelijke maatschappelijke verankering, die zou kunnen vergeleken worden met deze van de traditionele partijen in het verleden (CD&V, Open VLD, sp.a), lijkt echter onhaalbaar, gezien de evolutie van afkalkend lidmaatschap (Quintelier & Hooghe, 2010:5).

1.2.4. Wie vormt het kader?

Na de splitsing van de Volksunie in 2001, nam het middenkader, dat rechts en activistisch georiënteerd was, de organisatie van de N-VA op zich. De partij rekruteerde nieuwe kaderleden in de middens van vroegere Volksuniegetrouwen en het vroegere (rechtse en meer activistische) middenkader van deze partij (Beyens, Deschouwer, Van Haute & Verté, 2013:4-5). Zoals eerder aangegeven, heerst er binnen het kader van de N-VA een gunstige ondernemerssfeer. Zo heeft de partij enkele van de topmensen van Voka zoals Philippe Muyters, Karel Uyttersprot, parlementslid bij de partij en voormalig gedelegeerd bestuurder en Guy Clémer, momenteel diensthoofd van de studiedienst van de N-VA en vroeger de zelfde functie bij VEV, de voorloper van Voka, Grete Remen, CEO Damhert en bestuurslid Voka Limburg, net zoals Peter Luyckx (X, 2010 en www.n-va.be, 2 april 2014). Maar ook andere topmensen als Jan Jambon en Johan Van Overtveldt hebben een afgetekend economisch profiel. Het is dan ook aannemelijk dat de invloed van deze mensen, samen met de eerder rechts georiënteerde leden, de inhoudelijke standpunten van de rechts-georiënteerde groep Volksunie-gerelateerden op sociaaleconomisch vlak ook naar rechts zal doen neigen.

1.2.5. Steun van de kiezer

Bij de federale verkiezingen van 2010 trekt de N-VA kiezers aan uit alle

bevolkingsgroepen, in die zin kan ze een volkspartij genoemd worden (Abts & Swyngedouw, 2011:3-4). We kunnen echter niet van een Vlaamse grondstroom spreken, als 70% niet voor de partij stemt (Hooghe, 2010b:8-10). De N-VA kon tijdens de campagne sterk wegen op de media, met een duidelijk en rechtlijnig programma, maar ook met de populaire voorman De Wever. Zo kon ze de kiezers uit dat centrum weglokken, waar de meeste kiezers per definitie zitten (Hooghe, 2010b:8-10).

Het electoraat van de N-VA is niet-praktiserend katholiek en heeft een lichte oververtegenwoordiging binnen de christelijke (neo-)zuil – 1 op 3 is lid van CM en/of ACV-. Voor wie stemt op de N-VA is de staatshervorming (in 2010) de belangrijkste reden (40%), slechts 17% wil echter de werkelijke splitsing van het land (Abts & Swyngedouw, 2011:3-4). De N-VA kiezer is meer cynisch tegenover de politiek en, na de Open VLD-kiezer, het meest economisch liberaal. De trouwe kiezers in 2010 zijn meer nationalistisch gemotiveerd, terwijl de nieuwe kiezers uit ontevredenheid met het toenmalige beleid (CD&V en Open VLD) voor N-VA stemden. Daarnaast trekt ze de meer gematigde kiezers weg van het Vlaams Belang. De N-VA kan nog groeien door zich nog meer tot het kiespubliek en de gemeenschappelijke bezorgdheden van de centrumpartijen te richten en net dat verschil te maken (Abts & Swyngedouw, 2011:3-4; Hooghe, 2010b:8-10).

1.2.6. De standpunten van de partij

“[...] Sociaaleconomisch leunen wij aan bij de Open VLD, maar maatschappelijk liggen we dan weer dichterbij de CD&V [...]”, zo beschrijft De Wever het partijprogramma in een interview in De Standaard (x, 2014). Bovenal is de N-VA een economisch-nationalistische partij, die het rechts-liberaal discours gebruikt om een onafhankelijk Vlaanderen te bereiken (Maly, 2012:167-171; Boonen & Hooghe, 2014:63). Met een economisch programma dat zich als antipode benoemt van het beleid van de huidige tripartiete ‘belastingsregering’, kan de N-VA ontevreden rechtse kiezers weglokken van de CD&V, Open VLD, LDD en het Vlaams Belang (De Winter, 2012:21). De gemiddelde Vlaming ligt immers niet in eerste instantie wakker van de Vlaamse onafhankelijkheid (Boonen & Hooghe, 2014). Haar maatschappelijke visie wordt door Maly (2012:159) verduidelijkt binnen

haar overkoepelende doelstellingen: “[...]De Vlaming moet leven en verantwoordelijkheid opnemen voor het geheel: de Vlaamse natie. Om dat hechte Vlaanderen te verwezenlijken, moet er worden gewaakt over de Vlaamse ‘publieke cultuur’, over haar ‘normen en waarden’. Het is de nationale cultuur van de natie die De Wever gelijk stelt met democratie[...]” (Maly, 2012:159). Omwille van de beperkte ruimte, focussen we op de relevante thema’s binnen ons onderzoek: economie, sociale zekerheid en de rol van het middenveld.

Economisch beleid

De economische structuur van Vlaanderen is voor de N-VA geënt op de Vlaamse cultuur. Daarom moet er voor de partij in elke regio een apart economisch beleid gevoerd worden, eigen aan de cultuur (Maly, 2012:210). Immers “[...]Vlaanderen is gemiddeld rechtser en meer ondernemingsgericht dan Wallonië[...]” (De Wever in Maly, 2012:210). Het Europese economische beleid, dat veelal neoliberal wordt genoemd, wordt door de partij aanzien als versterkend voor het Vlaamse economische weefsel (Maly, 2012:168). Een groot deel van haar economische programma’s (van 2003 tot 2010) bestaat uit het aanpakken van de werkloosheid en de werkloosheidsval. Steeds meer legt ze de nadruk op de culpabilisering van de werkloze (Beyens, Deschouwer, Van Haute & Verté, 2013:12-13) en de hardwerkende Vlaming als pijler van de economie (Maly, 2012:170). Ze benadrukt de te hoge belastingdruk voor bedrijven en zelfstandigen, waardoor ze niet aangemoedigd worden om alle inkomsten aan te geven. Daarenboven zijn de belastingen in het nadeel van de Vlaamse bedrijven. Het heffen ervan, moet dan ook naar de gewesten overgeheveld worden, wat de concurrentie tussen de regio’s ten goede zou komen (Beyens, Deschouwer, Van Haute & Verté, 2013:12-13). Net zoals de werkgeversorganisaties (Witte e.a., 1997:298), wil de N-VA morrelen aan het recht op staken. Staken mag in overheidsbedrijven, mits minimale dienstverlening, zodat de gebruikers er niets van merken. Zo wordt het middel van staken, namelijk het schaden van de economische macht van werkgevers, uitgehold (Maly, 2012:218). Door de economische crisis stijgt de druk op de verworven rechten, opgebouwd door jarenlange inspanningen van het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld. Ook de automatische indexering van de lonen, het brugpensioen en het systeem van

werkloosheidsuitkeringen moeten teruggebracht worden (Maly, 2012:359). De partij wil echter geen vermogensbelasting, vermits die alle Vlamingen zou raken. Gunstmaatregelen voor bedrijven mogen ook niet aangetast worden (Maly, 2012:360). Kortom: de N-VA houdt een neoliberaal discours aan, waarbij de staat minimaal moet zijn en zich niet mengt met de economie om zo meer gelijkheid te bekomen. “[...]de staat mag enkel maatregelen nemen om die natie te reproduceren of de concurrentie te organiseren [...]” (Maly, 2012:506). Partijen die door het succes van de N-VA klappen krijgen, zoals onder andere CD&V en Open VLD, nemen dit discours steeds meer over. En dit, terwijl ze zelf (sterker of zwakker) verbonden zijn aan traditionele sociale bewegingen (De Winter, 2012:26-27).

Sociale zekerheid

Voor de N-VA is de sociale zekerheid een verzekering waarvoor je rechten opbouwt voor er gebruik van te kunnen maken. De verantwoordelijkheid ligt bij het individu om bij te dragen en dus te ontvangen uit de potten van de sociale zekerheid (Beyens, Deschouwer, Van Haute & Verté, 2013:13-14). Volgens de N-VA bestaat er geen draagvlak meer om uitkeringen uit te betalen aan mensen die niet bijdragen (Maly, 2012:248). Daarenboven openen de federale organisatie van de sociale zekerheid en de verschillende culturen binnen beide landsdelen, de mogelijkheid van een ongelijke aanwending. De nadruk ligt dan ook bij de verantwoordelijkheid van het individu, de splitsing van de sociale zekerheid en grondige besparingen binnen het systeem (Beyens, Deschouwer, Van Haute & Verté, 2013:13-14).

Rol van het middenveld

Het zou eenvoudig zijn te zeggen dat de N-VA het discours over het middenveld uit de ‘Burgermanifesten’ zomaar overneemt. Hierin wordt het middenveld volgens Maly (2012:304) neergezet “[...]als de oorzaak van de kloof tussen de burger en de politiek..”. De partij rekent echter zelf op middenveldorganisaties voor de verspreiding en ondersteuning van haar gedachtegoed en heel wat partijleden zijn er zelf ook in actief, zoals in Voka of de Vlaamse beweging (Maly, 2012:336 & 410). Volgens Maly (2012) heeft de N-VA een tweeledige visie op het middenveld: het middenveld als

gemeenschapsvormend en het middenveld als bedreiging voor de democratie.

Getuige van het gemeenschapsvormende aspect is de aandacht die de partij op haar website geeft aan het thema 'middenveld' : "[...]Het middenveld is van onschatbare waarde voor ons kostbare weefsel [...]" (N-VA,2014b). Dit 'kostbare weefsel' staat volgens Maly (2012:206) voor de samenleving die is opgebouwd uit "[...]een weefsel, een lichaam. Als dat lichaam gezond is, komen daar automatisch waarden en normen uit die een noodzakelijk tegenwicht bieden tegen het ontsporende rechtenperspectief[...]". De maatschappij moet dus een gemeenschap vormen, een natie, niet van individuen, maar van onderling verbonden mensen die het lidmaatschap en de verantwoordelijkheid voor de gezondheid van die natie delen. Solidariteit volgt logischerwijs uit die gemeenschap (Maly,2012:331-333). Maly (2012:30) plaatst de interpretatie van deze solidariteit in het licht van de (neo-)liberale gedachte waarbij de staat pas optreedt als de solidariteit niet werkt. De overdracht van deze waarden, en dan ook de vorming van deze hechte morele gemeenschap, kan het beste gebeuren door de civil society ("[...] gezin, school, buurt, de vereniging en uiteindelijk de Vlaamse cultuurgemeenschap[...]") (De Wever in Maly, 2012:30)). Deze visie sluit aan bij de rol die door Putnam (1994) en Bourdieu (1980) aan het middenveld wordt gegeven.

De democratie komt voor de N-VA, volgens Maly (2012:100), overeen met de publieke opinie en vermits de N-VA de stem van het volk vertolkt en extra gelegitimeerd wordt door de grootste electorale achterban, spreekt de partij uit naam van het Vlaamse volk. Gedurende de regeerperiode kan ze dit mandaat dan ook absoluut en zonder legitieme tegenspraak uitoefenen. De meerderheid moet haar programma kunnen uitvoeren zonder inmenging van en grendels ter bescherming voor de minderheid. In een gezonde democratie zijn tegenmachten echter de garantie op het behoud van de sociale rechten (Maly, 2012:100). Het afbouwen van deze tegenmachten, brengt volgens Maly (2012:214) dan ook de evenwichten in een democratie in gevaar.

Deze visie, waarbij de meerderheid, los van remmingen door de minderheid

regeert, werkt door in haar visie op het sociaal overlegmodel. Dit moet anders: de sociale partners moeten 'opnieuw' de luis in de pels worden: "[...] suggesties geven en het beleid bewaken, maar (...) niet in de plaats treden van de overheid door het sociale beleid ook zelf te bepalen en tegelijk uit te voeren. [...]"(N-VA, 2014c). Dit houdt voor vakbonden en mutualiteiten een sterke reductie in van machtsposities (overheidstaken, financiële middelen, ledenaantal, personeel,...) (Maly, 2012:219-220). De N-VA wil ook meer middenveldorganisaties betrekken bij 'het overlegmodel'. "[...]Niet alleen vakbonden, werkgeversorganisaties en ziekenfondsen maken er deel van uit, maar ook de vele Vlaamse jeugdbewegingen, de gezinsbond, milieu- en consumentenverenigingen, enzovoort. [...]"(N-VA, 2014b). Het betrekken van andere organisaties, houdt terug een vermindering in van machtsbronnen voor de traditionele vertegenwoordigers. De inhoud van dat 'overlegmodel' wordt echter nergens verder gespecificeerd.

De N-VA "[...]wil waken over mogelijke belangenvermenging en de verstrengeling tussen het verzuilde middenveld, de politieke besluitvorming én de beleidsuitvoering. [...]" (N-VA, 2014b). Ze profileert zich als enig mogelijk alternatief voor de heersende, verzuilde, klassieke elite en streeft ernaar zelf een 'elite' uit te bouwen, zelf "[...]de consensus en de publieke opinie bepalen.[...]". (Maly, 2012:289). Hoewel ook UNIZO en BB gelinkt kunnen worden aan 'het verzuilde middenveld' met haar kenmerken, worden ze zeker niet negatief gepercipieerd in de communicatie. Over het ACW is de communicatie dan weer heel expliciet negatief. We komen hierop terug bij de discoursanalyse. De N-VA richt haar pijlen voornamelijk op de 'linkse elite', waar voor haar ook het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld in vervat zit (Maly, 2012:291).

1.3. Methodologie: Critical Discourse Analysis (CDA)

Zoals we in het begin van ons onderzoek aangaven, willen we nagaan in welke mate de N-VA de politiek-recreatieve functie van het middenveld wil reduceren tot enkel de recreatieve functie. Het discours wordt ingezet als middel om de hegemonie over andere groepen te verwerven. Wodak(2001:11) omschrijft de relatie tussen taal en macht als volgt:"[...] Power does not derive from language, but language can be used to

challenge power, to subvert it, to alter distributions of power, in the short or long term.[...]". De methodieken van de Critical Discourse Analysis (CDA) lenen zich er dan ook het beste toe om het streven naar macht via taaluitingen te onderzoeken.

Als methodologische verantwoording voor ons onderzoek naar de discursieve strategieën die de N-VA hanteert, verwijzen we naar Wodak (2001) voor het werk 'Methods of critical discourse analysis'. De N-VA gebruikt immers haar discours als een instrument binnen het machtsspel met deze middenveldgroepen die de uitwerking van haar programma willen verhinderen. "[...]Critical discourse analysis is or should be concerned with discourse as the instrument of power and control as well as with discourse as the instrument of social construction [...]" (Van Leeuwen in Wodak, 2001:9). Groepen die een dominante positie verworven hebben, zoals we voor de N-VA eerder aantoonde, kunnen de opinie van de bevolking beïnvloeden, vooral door toegang tot en controle van het publieke discours (Van Dijk, 2001:354-358). De historische context, waarin cultuur, de sociale en ideologische aspecten van de samenleving betrokken worden, vormt de basis voor de discoursanalyse. Zo worden machtsrelaties binnen de samenleving gedetecteerd. De CDA legt daarenboven ook relaties met andere teksten en kijkt hoe de huidige context van de samenleving invloed heeft op het discours en omgekeerd. Het hermeneutisch proces vormt de onderbouw voor de analyse. Hierbij kan het deel enkel begrepen worden binnen de context van het geheel en de context van het geheel door betekenis van de relaties tussen de delen (Wodak, 2001:16). Vermits ons onderzoek zich beperkt tot de praktijk van de CDA, gaan we verder niet in op de verschillende stromingen binnen de school van de CDA en beperken we ons op de kwalitatieve analyse van het discursieve materiaal.

2. CDA: EEN GEVECHT OM DE MACHT

De strijd om de macht tussen sociale groepen kan gezien worden als een zero-sumgame. Een machtige sociale groep kan via zijn discours de vrijheid van handelen van een andere groep beperken en de mening beïnvloeden 'in het belang van de andere' (Van Dijk, 2001:354-358). Dit kan subtiel, door een bepaald discours ingang te laten vinden als een aanvaard en normaal gegeven. De hegemonie wordt bereikt, als zij die overheerst worden ook

ervaren dat dit gebeurt in hun eigen belang (Gramsci & Hall e.a. in Van Dijk, 2001:355). Deze dominantie kan gelegitimeerd of versterkt worden door wetten, andere partijen, media en sociale groepen,... Toegang tot en controle van communicatie en het publieke discours is dan ook een zeer belangrijk machtsattribuut. Het is een van de voorwaarden van controle over de mening van de bevolking en maakt de vorming van een sociale representatie mogelijk. Door het beïnvloeden van de sociale representatie van maatschappelijke verhoudingen, relaties tussen bepaalde groepen, interactiepatronen, ... wordt het sociaal bewustzijn gevormd (Van Dijk, 1993:257). Dit sociaal bewustzijn wordt gedeeld binnen en tussen groepen en bepaalt de interactie binnen en tussen sociale groepen en vormt dan ook de basis van de sociale en culturele organisatie van de maatschappij (Resnick e.a. in Van Dijk,1993:259). De CDA onderzoekt dan ook hoe het discours het sociaal bewustzijn beïnvloedt door woordgebruik, beeldspraak, intonatie, ... (Van Dijk, 2001:261). Zo kunnen deze discursieve strategieën expliciet of subtiel een contrast opwekken tussen 'wij' en 'zij'. De 'wij' wordt hierbij als norm genomen en de 'zij' als afwijkend of onaanvaardbaar. 'Wij' zijn de echte slachtoffers omwille van 'hen', 'zij' genieten onterechte voordelen (Van Dijk, 2001:264-265).

Binnen de CDA geven Titscher & Jenner (2000:227-228) 2 methoden aan om discourses te analyseren: deze van Fairclough en de discours-historische methode van Wodak. Het is echter de methode van Wodak die een set van procedures en instrumenten aanreikt om discourses systematisch te analyseren. We zullen ons dan ook baseren op de methode van Wodak.

2.1. Analytisch kader

Het schetsen van de context vormt een essentieel onderdeel van de analyse. De discourses worden verklaard vanuit de sociale en culturele structuren en de sociaal-historische context: de macrostructuur. De CDA vertrekt vanuit de detectie van 2 verschillende discursieve strategieën. De eerste bestaat uit de referential en predicational strategies. De referential strategies handelen over de vorming van een in- en uit-groep, die met metaforen, metonymieën, synecdoches en zo meer kunnen gerealiseerd worden. De predicational strategies, streven ernaar om de actoren te

voorzien van een set kenmerken, positief of negatief. Dit gebeurt door stereotypering en waardeoordelen. De tweede groep strategieën zijn de 'strategies of argumentation', die de in- en uit-groep met argumenten, drogredenen,... verantwoordt. De aanwezigheid van verschillende strategie-benamingen, wijst er op dat deze niet als vast gegeven, maar als ondersteuning van de analyse dienen (Wodak & Meyer, 2009:30).

Vermits de context in het eerste deel van ons onderzoek werd gegeven, de discoursanalyse aansluit op de literatuurstudie en de ruimte in deze masterproef te beperkt is voor een uitgebreide analyse van de discourses, beperken we ons hier tot de kernelementen van het analytisch kader. We vertrekken van de topics die in het literatuuronderzoek aan bod kwamen en gaan na hoe deze geconstrueerd worden in de discourses, welke strategieën er werden gebruikt en met voorbeelden van linguïstische toepassingen. Hierbij gaan we na hoe de agenda van de N-VA voor het middenveld binnen het discours wordt geconstrueerd. Afsluitend vergelijken we de topics met de vaststellingen uit de literatuurstudie.

2.2.Selectie van data

We willen met de discoursanalyse nagaan hoe de N-VA de rollen van het middenveld construeert en welke discursieve middelen ze daartoe gebruikt. De inhoud van de discourses moet dan ook voldoende relevant zijn in betrekking met de onderzoeksvraag.

Daarom nemen we als onderzoeksperiode het einde van het kartel met de CD&V (23 september 2008) als startpunt, vermits de partij vanaf dat moment een zelfstandige koers gaat varen, los van de middenveldpartij bij uitstek, tot 31 december 2013. Bronnen voor ons onderzoek zijn grotendeels te vinden op de partijwebsite, het communicatiemiddel bij uitstek van de partij. Na screening van de website op discourses die de verschillende rollen van het middenveld in één tekst belichten, blijkt dat deze enkel na de persconferentie geproduceerd zijn en dan nog in beperkte aantallen. We selecteren de teksten aan de hand van de rollen van het middenveld die eerder in het onderzoek vooraan stonden: gemeenschapsvormend, dienstverlenend en de rol binnen het neocorporatisme. We selecteren enkel teksten van nationale mandatarissen,

gezien de strijd om de hegemonie zich op hogere politieke niveau en publiek afspeelt. Daarenboven worden enkel teksten van mandatarissen geselecteerd, die het thema binnen de partij als dossier opvolgen en dan ook namens de partij mogen spreken. Teksten die opgenomen werden in de media, krijgen voorrang, gezien de media als extra machtsbron aanzien wordt.

Een eerste selectie op de term 'middenveld' op de website levert slechts 24 artikels op, waarvan slechts 2 opiniestukken die het middenveld in België behandelen. Hiervan weerhouden we één discours, van Zuhail Demir. Ze is mandataris, in tegenstelling tot Storme, de producent van het tweede discours. Ze is daarenboven dossierverantwoordelijke voor de partij voor de thema's 'middenveld' en 'sociaal overleg'. Deze tekst werd ook gepubliceerd in De Standaard op 21 februari 2013, vlak na de persconferentie van Peter Dedecker. Vermits er van de hand van de dossierverantwoordelijken op het thema 'middenveld' geen bruikbare opiniestukken werden gevonden en 'Sociaal overleg' ook door Zuhail Demir wordt opgevolgd, gebruiken we vervolgens de term 'vakbond' om relevante opiniestukken te vinden voor ons onderzoek. Uit de 22 artikels, kiezen we een artikel van Sarah Smeyers. Zij behandelt voor de partij de thema's 'democratie', 'staats hervorming' en 'arbeid'. Het discours werd na de splitsing van het kartel met de CD&V geproduceerd, heeft de hoogste relevantie in kader van de onderzoeksvraag én is het niet van de hand van Demir, die we eerder betrokken hebben in de selectie. Bart De Wever, partijvoorzitter, produceerde een videoboodschap naar aanleiding van een congres van de Verenigde Verenigingen in augustus 2013 (De Wever, 2013). Hoewel ook deze na de bewuste persconferentie en niet op de website van de partij werd geproduceerd, is de autoriteit van De Wever, samen met de inhoudelijke relevantie en de aanleiding van het discours, namelijk een congres van en voor het middenveld, het argument om het discours te weerhouden. Een laatste discours komt van Peter Dedecker, de partijwoordvoerder in de dossiers ACW, Arco en Dexia. Het webartikel dateert van net voor de bewuste persconferentie. Het heeft, tegenover andere opiniestukken van Dedecker uit die periode, voldoende discursief gehalte en werd in Het Laatste Nieuws overgenomen (27 november 2012).

2.3. Afbakening vraagstelling

In de discoursanalyse gaan we na hoe de N-VA de verschillende rollen voor het middenveld binnen haar discours aangeeft. We stellen hierbij de volgende vragen:

1. In welke context werd het discours opgesteld?
2. Met welke topics construeert de N-VA het middenveld?
3. Welke strategieën worden gebruikt om de visie aan te brengen?
4. Welke linguïstische hulpmiddelen worden er gehanteerd?
5. Komen deze topics overeen met de conclusies uit het literatuuronderzoek?

2.4. Analyse

De bronteksten werden in bijlage opgenomen.

Tekst 1: Monseigneur Cortebeek - Sarah Smeyers (13 mei 2010)

Context: Naar aanleiding van de verkiezingen voor het federaal parlement op 3 juni 2010 geeft Luc Cortebeek stemadvies, in een interview naar aanleiding van de Rerum Novarumviering van dat jaar. In De Standaard noemt hij de N-VA impliciet een partij die geen verantwoordelijkheid wil opnemen (12 mei 2010) en er dan ook best op een andere partij gestemd wordt. In bijlage het artikel uit De Standaard. Sarah Smeyers heeft rechten gestudeerd (Smeyers, 2014), de retorische kunsten spreidt ze dan ook tentoon in haar vertoog. Het zou ons dan ook te ver brengen om alle strategieën aan te geven binnen de analyse.

Analyse

Topic:

Constructie van het socio-economisch werknemersmiddenveld dat ontgaan moet worden van haar oneigenlijke rollen.

De N-VA wil de macht van de sociaaleconomische werknemersorganisaties inperken. Ze wil de grendels van de tegenmacht lossen, om zo haar neoliberal economisch programma ingang te kunnen doen vinden. Groepen die zich tegen het programma verzetten, worden dan ook afgeschilderd als uit-groep, die geen binding heeft met de noden van het volk en dan ook geen legitimiteit bezit om namens het volk te spreken. Om de uit-groep, de

'andere', in tegenstelling met het volk te plaatsen, wordt deze veelal als politieke elite, of het establishment benoemt. De partij N-VA handelt uit naam van het volk. De auteur maakt steeds de verbinding met dat volk, als in-groep.

Oude structuren van een elite

De auteur construeert het beeld van de vakbond als een oude structuur met aan het hoofd Cortebaeck, de toenmalige voorzitter van het ACV, die een impliciete oproep deed om niet voor de N-VA te stemmen. Ze stereotypeert hem door aansprektitels te gebruiken als mijnheer en monseigneur, om hem zo gelijk te stellen met een anachronistisch beeld van de elitaire priester die vanuit de kansel de banvloek uitroept over de leden zijn kudde die voor de verkeerde partij zouden stemmen. Ze versterkt het beeld met een historische verwijzing naar Rerum Novarum, de encycliek die al basis van het engagement van de arbeidersbeweging fungeert. De werknemersorganisaties worden niet door de nieuwe dingen gedreven in functie van hun oorspronkelijke doelen, maar door de machten die absoluut moeten beschermd en gevrijwaard worden. Deze situeren zich binnen de vermolmde structuren van de federale staat. En brengen de fundamenten van de sociale zekerheid in gevaar.

Blokken van vooruitgang

De grootste vakbond van Vlaanderen en de christelijke arbeidersbeweging die 'neen' kraait ... als het land een beetje in beweging wordt gebracht, een metafoor waarin de Waalse haan voor de PS staat. Samen zorgen ze voor grendels op de vooruitgang: de invoering van het confederalisme, maar ook het sociaaleconomisch programma van de partij, dat een meer dwingende activering van werkzoekenden en het herstel van fundamentele principes in de sociale zekerheid zoals werkbereidheid inhoudt. Dit laatste is een open deur intrappen. Gezien de vakbonden zich in eerste instantie begeven op sociaaleconomisch terrein, zijn het logischerwijze ook eerst die punten die op hun agenda staan. Het afwijzen van het confederalisme door de vakbonden, heeft vooral te maken met het federaal willen houden van de solidariteitsmechanismen (Bouteca, Devos & Mus, 2010: 13). Het is volgens de auteur de elite die met haar hooggeplaatste domheid deze status quo in

stand houdt.

'wij', de noodzakelijke verandering

Smeyers construeert in haar tekst ook een in-group, door het gebruik van voornaamwoorden je en wij, retorische vragen als Of gaat men ons misschien wijs maken dat de christelijke arbeidersbeweging vandaag gezagsgetrouw en tegen elke verandering moet zijn?. Met de valse analogie die de auteur maakt door net zoals de arbeiders uit de 19^e eeuw, verbindt ze het streven van de partij aan dat van de arbeiders, ACV/ACW-leden en het volk. Ze legitimeert haar positie door zichzelf als altruïstisch te omschrijven door ook wij willen de sociale zekerheid veilig stellen, arbeid voor iedereen mogelijk maken en ook de kwaliteit van de arbeid verbeteren. De auteur laat de interpretatie op dit moment over aan de lezer. Deze kan dit interpreteren vanuit de in-groep en dus ten dienste van de arbeiders, waarmee ze eerder de analogie maakte. De werkelijke inhoud komt later en duidt op een neoliberale visie, waarbij de werkzoekende geculpabiliseerd wordt en met een dwingende activering terug aan het werk moet worden gezet.

In een opinieartikel van Stijn Decock, hoofdeconoom bij Voka, vinden we een gelijkaardige constructie in het discours: vakbonden blokkeren de vooruitgang en brengen de welvaart in gevaar. Ook voor Voka is het "[...]eerder vijf over dan vijf voor twaalf[...]" en moeten we "[...]de welvaart veilig stellen[...]". Het zijn voor Voka ook de vakbonden die geen voeling hebben met de realiteit, ze "[...]onderhandelen hier nog altijd tegen de stroom in[...]"(Decock, 2013).

Het veilig stellen van de sociale zekerheid wordt hierbij ook vernauwd tot werkbereidheid. Hierdoor wordt een sfeer van angst wordt gecreëerd: de sociale zekerheid schurkt, net zoals in voorgaande tekst van Voka, tegen haar einde aan. Deze wordt gekoppeld aan de oplossing, namelijk het opbouwen van de rechten koppelen aan de loopbaan. Ze rationaliseert deze visie met gemeenplaatsen als maar iedereen zou stilaan moeten inzien en zet de partij in confrontatie met de metafoor vermolmde structuren neer als jonge partij met regeringsverantwoordelijkheid. Hierbij zijn het niet de tegenmachten zoals de huidige vorm van het sociaal overleg, die ter

bescherming van de werknemer werden opgebouwd, die de oplossing moeten aanreiken. Deze zijn verleden tijd voor de auteur. Het is een jonge partij die de werkelijke noden wil aanpakken.

Populistische kenmerken

Het uitbouwen van de tegenstelling tussen 'de elite' en 'het volk', waarbij 'het volk' wordt aangesproken om tegen de heersende machtsstructuren en dominante ideeën en waarden van een maatschappij in te gaan, behoort tot de kern van de definitie van het populisme van Canovan (in Lucardie, 2010: 153). Deze tekst heeft zeker ook elementen van het populisme, zoals hierboven werd aangegeven. Andere -volgens Lucardie (2010:153-154) secundaire- kenmerken zijn ook terug te vinden. Zoals de incompetentie van de regerende elite Er is niet meer te besturen op federaal niveau. of de verwijzing naar het 'gezond verstand' met een gemeenplaats iedereen zou stilaan moeten inzien. Dit zal in latere discoursen nog aan bod komen.

Tekst 2: Middenveld, blijf bij je leest – Zuhail Demir (21 februari 2013)

Context: Met het perscommuniqué van Peter Dedecker heeft N-VA de aanval ingezet op het ACW. De reacties blijven niet uit. De N-VA wordt verweten tegen het middenveld te zijn, de inzet van de vrijwilligers in de maatschappij niet de waarderen en een asociale politiek te willen voeren die het primaat van de politiek installeert. De partij reageert via Zuhail Demir, N-VA kamerlid en advocate gespecialiseerd in arbeidsrecht (Demir, 2014), in de media om de puntjes op de 'i' te zetten.

Analyse

Topics:

1. Constructie van de onbaatzuchtige, gemeenschapsvormende vrijwilliger
2. Constructie van het middenveld als cruciale (Vlaamse) identiteits- en gemeenschapsvormende actor, die individuele belangen coördineert en adviseert aan de overheid
3. Constructie van het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld dat ontgaan moet worden van haar oneigenlijke rollen

1. Constructie van de onbaatzuchtige, gemeenschapsvormende vrijwilliger
De N-VA bouwt als volkspartij aan een '(h)echte gemeenschap', ze wil op maatschappelijk vergeleken worden met de CD&V en steunt voor een groot deel op een gelovige achterban die voor veelal actief is in het verenigingsleven. En deze bevindt zich veelal in het electoraal centrum, waar ook de CD&V zit.

Wij, de gemeenschap

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de N-VA de band met de vrijwilligers aanhaalt en meer nog, dit past helemaal binnen de Vlaams-nationale visie op de samenleving. Vrijwilligers zijn niet alleen gemeenschapsvormend, ze bouwen ook aan een Vlaams-nationale gemeenschap. Hier komen we later op terug. Vrijwilligers zijn van fundamenteel belang, onbaatzuchtig, de vrijwilliger doet het gratis, voor de gemeenschap. Ze versterkt de imaginaire gemeenschap door met een metafoor kruistocht en de emotionele boosters erger nog en integendeel, de tegenstelling met het beweerde te versterken.

Zij, de afvalligen

De tegenstelling kan niet groter zijn met de werkelijke empathie van de partij voor de vrijwilliger. Deze vrijwilliger wordt nu in de kou gezet door haar eigen koepel, die zich door haar cowboykapitalisme, dat ze zelf verfoeid bij anderen, onttrokken heeft van haar basistaken, namelijk een sociale beweging zijn. Het is net de N-VA die de vrijwilligers in hun fundamentele taken wil steunen. De auteur bouwt met hen een imaginaire gemeenschap op tegenover de uit-groep, de top van het ACW. Het is net de N-VA die aanhanger van het middenveld is en opkomt voor de geloofwaardigheid ervan.

2. Constructie van het middenveld als cruciale (Vlaamse) identiteits- en gemeenschaps-vormende actor, die individuele belangen coördineert en adviseert aan de overheid

N-VA en gemeenschapsvormende verenigingen

Samenlevingsopbouw, het gemeenschapsvormend werk binnen de Vlaams-

nationale visie van de partij op de samenleving. De socialiserende rol van het middenveld, zoals Putnam (1994) die beschreef, wordt zo als kernelement in de visie op het middenveld aanzien. Vermits Demir het gemeenschapsvormende koppelt aan een Vlaams-nationale visie, gaat het niet alleen over het doorgeven van waarden en normen, maar ook het vormen van een Vlaamse identiteit. Het middenveld wordt zo ingeschakeld in het Vlaams-nationalisme van de partij. Door een selectieve keuze van organisaties binnen het ACW aan te geven, verduidelijkt ze de in-groep: de zorgorganisaties, Ziekenzorg en Familiehulp en de socio-culturele KAJ, KWB en Okra. Deze groepen hebben beperkte machtsbronnen, tenzij via hun koepel, het ACW. De socio-culturele voeren soms actie en vertegenwoordigen hun organisaties in adviesraden. Zo zien zij de samenleving graag: de burger die verantwoordelijkheid opneemt binnen de samenleving en de adviserende rol, waar de organisatie de belangen van de burgers coördineert en als advies aangeeft aan de regerende meerderheid, die de N-VA voor het middenveld ziet weggelegd.

3. Constructie van het socio-economisch werknemersmiddenveld dat ontdaan moet worden van oneigenlijke rollen

De uit-groep, is het middenveld zoals de N-VA het niet graag ziet. Voor de auteur ligt rol van het maatschappelijk middenveld niet aan de output-zijde.

Oneigenlijke rollen aan output-zijde: dienstverlening en sociaal overleg

Met Vele middenveldorganisaties beschikken over macht die hen eigenlijk niet toekomt, duidt de auteur met een hedge vele op een aantal middenveldorganisaties zonder ze te benoemen, maar vult dit later in. Vakbonden en ziekenfondsen leveren diensten in opdracht van de overheid. Dit is niet uniek: ook werkgeversorganisaties of zelfstandigenorganisaties leveren gesubsidieerde diensten via hun ondernemingsloket, ook bijvoorbeeld nv. Aquafin levert diensten in opdracht van de overheid. De auteur gebruikt ook drogredenen, het is immers niet zo dat werkloze leden vakbonden geld op leveren. De boekhouding van de vakbonden als uitbetalingsinstelling, waarvoor ze een administratieve vergoeding krijgt van de overheid, is een aparte boekhouding (ACV, nb). Er kunnen dan ook geen

middelen van de uitbetalingsinstelling naar de vakbond overgezet worden. Alle dossiers moeten daarenboven voor uitbetaling goedgekeurd worden door RVA en worden door de RVA opgevolgd. Dus het probleem is waarschijnlijk niet dat ze functioneren als vervangende overheidsorganen. Ze bezitten via deze rol ook de machtsbron om de uitvoering ervan te bemoeilijken en zo de overheid aan de output-zijde onder druk te zetten. Daarenboven is de dienstverlening ook een bron van leden, zoals we eerder aangaven.

Een tweede probleem, volgens de auteur, is dat er niets kan veranderen op de arbeidsmarkt zonder de goedkeuring van de sociale partners. De selectieve benoeming van sociale partners in de tekst beperkt de uit-groep tot de werknemersorganisaties. Het sociaal overleg, zoals het nu loopt, laat voor de auteur nog te veel zeggenschap aan de werknemersorganisaties en geeft te weinig invloed aan de overheid. Daardoor wordt het volgens de auteur niet democratisch gecontroleerd. Hoewel de overheid een steeds grotere rol speelt in het sociaal overleg, zoals we eerder zagen, gaat het voor de auteur nog niet ver genoeg.

Hier merken we de parallellen met de constructie van de oneigenlijke rollen van de vakbonden in de nieuwjaarsboodschap van Luc Debruyckere (2012), voorzitter van Voka. Hier geeft hij aan dat leden van Voka 'geen beheerders zijn van verworven rechten, geen behoeders van het patronaal corporatisme', dan moet er een andere groep zijn die dit wel is. Ook hier zijn de 'immer progressieve vakbonden' oorzaak van de blokkering van de noodzakelijke veranderingen –die Voka wil- in een land met een falend begrotingsbeleid.

Input- en geen output-invloed

De authentieke beleidsrol van het middenveld ligt voor de auteur aan de input-zijde: de belangen van hun leden verdedigen, voorstellen van politici af(toetsen) op hun verdiensten en zeggen) wat voor ...hen beter kan. Het moet problemen detecteren en op de politieke agenda zetten. De auteur positioneert zich als autoriteit op het vlak van sociaaleconomische geschiedenis in ons land om deze rol te bevestigen: de huidige rollen zijn immers historisch zo gegroeid, maar ze gebruikt ook drogredenen om het

betreffende middenveld te delegitimeren, zoals eerder aangegeven. De rolverdeling is immers duidelijk voor de auteur: de overheid heeft als taak uitkeringen uit te betalen, niet het middenveld. En het sociaal overleg moet onder de hoede komen van de politiek, met een adviserende rol voor het middenveld. Zo wordt de volgens haar ondemocratische tegenmacht uit de beleidsuitvoering gehaald en in een coördinerende, belangenbehartigende en adviserende rol geduwd. Ze gaat echter niet in op de 'authentieke' rol van het middenveld. Staken zou bijvoorbeeld een heel 'authentieke' rol van de vakbond kunnen aanzien worden, hoewel we eerder een tegengestelde visie bevestigd zagen. De informele druk die een organisatie via haar netwerken kan uitoefenen, behoort voor de auteur ook niet tot haar rollen, ze moet ongebonden haar werk doen. Door de vaagheid kan de lezer verschillende interpretaties geven, bijvoorbeeld ongebondenheid aan een (neo-)zuil, en kan de auteur er later ook niet op aangesproken worden. De partij zoekt immers zelf binding met het middenveld, zoals Voka en UNIZO, maar ook met het gemeenschapsvormend middenveld, of de Vlaamse Beweging. Dit middenveld is de in-groep en van fundamenteel belang voor de N-VA en wordt ook bevestigd door de positieve kenmerken van haar leden.

De N-VA wil deze rol verdedigen, overheid en politiek mogen deze rol voor haar niet mogen betwisten. Ze bouwt haar functie als verdediger van de authentieke rol van het middenveld uit, door zich met vage en soms foute argumenten als teleurgestelde aanhanger van de oorspronkelijke functie van het middenveld te legitimeren. Zo staat ze aan de kant van dat middenveld dat past binnen haar visie en de visie van de N-VA.

Tekst 3: Het ACW moet zelf haar Arco- coöperanten vergoeden - Peter Dedecker

Context: De problemen van Dexia, als gevolg van de Europese schuldencrisis, zorgden voor zware financiële problemen bij Arco. Deze had het grootste deel van haar middelen in de bank Dexia geïnvesteerd, door de fusie van verschillende banken tot Dexia, waaronder de bank van de christelijke werknemersorganisaties, BACOB. N-VA profileert zich al gauw op het dossier. In november 2012 geeft de auditeur van de Raad van State een

negatief advies inzake de waarborgregeling voor de coöperanten van Arco, zoals die door de regering Leterne II werd opgesteld. Dedecker neemt het dossier stilaan over van Jambon en neemt met dit opiniestuk een aanloop naar zijn persconferentie van 14 februari 2013.

Analyse

Topics:

1. Constructie van de onbaatzuchtige, gemeenschapsvormende vrijwilliger
2. Constructie van de niet-legitieme, verweven macht van de werknemersorganisaties, het ACW

1. Constructie van de onbaatzuchtige, gemeenschapsvormende vrijwilliger
Net zoals bij Demir, maakt Dedecker een imaginaire gemeenschap met de vrijwilligers. Hij labelt ze als onbaatzuchtig en leeft met hen mee: 'het moet me van mijn hart'. Het moet volgens de auteur een ware slag geweest zijn om als vrijwilliger onder de vlag van een of andere ACW-vereniging, de eigen koepel, waar hij de uit-groep rond opbouwt, tegen de eigen principes in te zien gaan door mee te draaien in een carroussel (sic) van casinokapitalisme. Deze metafoor versterkt de aangehaalde tegenstelling. De vrijwilliger die vasthoudt aan strikte ethische principes en de ACW-top die op een carroussel haar geld vergokt, hopen dat ze de hoofdprijs zal winnen. We behandelen de constructie in wat volgt.

2. Constructie van de niet-legitieme, verweven macht van de werknemersorganisaties, het ACW

De auteur construeert het beeld van een zuil, die door haar ontwortelde elite, de grondprincipes van haar beweging verloochend heeft door risicobeleggingen te doen, verloren is en nu haar politieke macht wil aanwenden om de verliezen af te wentelen op de maatschappij.

Dubieuze macht van de zuil ten koste van het volk

Hij haalt bank, holding en sociale beweging door elkaar. Het ACW dat de mensen, de Arco-coöperanten bedrogen heeft, wordt zo gelijkgesteld met een bank. De auteur linkt de bank aan een zuil, een verouderde benaming met een negatieve connotatie met macht, die, zoals we eerder zagen, ook bestaat uit een overkoepelende partij. En deze houdt volgens Dedecker in

de persoon van minister van Financiën Steven Vanackere (CD&V) de hand boven het hoofd van het ACW. Dit, door de waarheid bedekt te houden in Dexia-doofpotcommissie, zelfs het parlement belet de zaak ten gronde uit te spitten, samen met de meerderheidspartijen en de belastingbetaler te doen opdraaien voor de door het ACW veroorzaakte schade.

De auteur benadrukt zijn verontwaardiging door veelvuldig boosters te gebruiken als De schaamte voorbij. Ver voorbij. of en terecht. Hij legitimeert zijn argumenten door te verwijzen naar een citaat uit het eindrapport van de parlementaire Dexiacommissie als zou Arco een 'niet-aflatende honger naar dividenden' hebben. Echter, deze metafoor hebben we niet teruggevonden in het rapport¹. Naast het positioneren van zichzelf als autoriteit, haalt hij er ook andere bij ter legitimering, zoals de Inspectie van Financiën, de gouverneur van de Nationale Bank en de Europese Commissie. Hoewel volgens de auteur heel wat neutrale instanties de regeling voor Arco en het ACW, zoals die door de regering-Di Rupo werd opgesteld, ontraadden en niet conform de regelgeving verklaarden, slaagt de zuil er volgens de auteur in om haar macht in te zetten om zonder verpinken wel de schadeloosstelling op zak te steken. Hij versterkt de argumenten door boosters als op z'n minst dubieus en onverkwikkelijk waardoor hij de argumenten een zweem van corruptie geeft. Hiermee delegitimeert hij de zuil verder.

Populistische kenmerken

Ook hier kunnen we populistische kenmerken terugvinden in het discours. De ondoorzichtige structuren van de zuil, maken alle controle door 'het volk' onmogelijk en maken de weg vrij voor de macht van het establishment (zuil, bank, CD&V, andere meerderheidspartijen).

Tekst 4: Bart De Wever over het maatschappelijk middenveld'

Context: De Verenigde Verenigingen, een samenwerkingsverband binnen het maatschappelijk middenveld, organiseerde op 26 augustus 2013 een congres 'Middenveld vanuit verschillende spiegels bekeken'. Dit congres diende als startevent van 'Werktank Middenveld' om met de Verenigde Verenigingen de hedendaagse maatschappelijke uitdagingen voor het middenveld onder de loep nemen en een start maken van een gezamenlijke

¹ Eindrapport Dexia-commissie: <http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/53/1862/53K1862002.pdf>

aanpak. De partijvoorzitters van Groen, N-VA, CD&V, Open VLD en sp.a werden gevraagd de partijvisie aan te geven over het middenveld.

Analyse

Topics:

1. Constructie van het middenveld als cruciale (Vlaamse) identiteits- en gemeenschapsvormende actor, die individuele belangen coördineert en de overheid adviseert

2. Constructie van het socio-economisch werknemersmiddenveld dat ontdaan moet worden van oneigenlijke rollen

1. Constructie van het middenveld als cruciale (Vlaamse) identiteits- en gemeenschapsvormende actor, die individuele belangen coördineert en adviseert aan de overheid

N-VA, partner van het 'andere' middenveld

Net als Zuhair Demir wijst Bart De Wever er van het begin op dat net de N-VA, in tegenstelling tot wat de middenveldorganisaties zouden kunnen denken, dé partner is van het middenveld. Metaforen als gemeenschapspartij en kostbare weefsel duiden op het belang dat de partij hecht aan de opbouw van die gemeenschap door het middenveld. Dit 'kostbare weefsel', is ook de titel van een verzameling columns van Bart De Wever waarmee hij op het belang van normen, waarden, identiteit en democratie, burgerschap en inburgering wijst, die door de civic society worden opgebouwd. Het is dan ook een metafoor voor de sociale basis van het programma van de N-VA, waarmee deze zich wil meten met de maatschappelijke visie van de christendemocraten. Op hetzelfde moment bouwt hij ook een imaginaire gemeenschap op met het publiek, in dit geval de Verenigde Verenigingen, mensen uit het middenveld, door hen als middenveld met zijn vele vrijwilligers van onschatbare waarde te benoemen. Hun verenigingen moeten meer ruimte krijgen en niet alleen de vakbonden, werkgeversorganisaties en ziekenfondsen.

2. Constructie van het socio-economisch werknemersmiddenveld dat ontgaan moet worden van oneigenlijke rollen

Oneigenlijke en verouderde rollen aan output-zijde: sociaal overleg en dienstverlening

De N-VA wil de tegenmacht van het werknemersvertegenwoordiging inperken. In eerste instantie moet de regerende meerderheid alleen het beleid kunnen bepalen, daarom moet het sociaal overleg, als adviesorgaan, in handen komen van de overheid. Het is voor de auteur immers de regering haar verantwoordelijkheid om uit naam van de bevolking te regeren. Hij legitimeert dit door vanuit de positie van autoriteit te praten. Met een accumulatie van argumenten labelt hij het huidige sociaal model als problematisch: het systeem is achterhaald, niet van deze tijd. De N-VA wil zich dan ook als jonge partij de naoorlogse structuren aanpakken. De macht van het middenveld, verweven met de input- en outputzijde van het beleid, kadert in dat verouderde systeem. Hierbij is de overheid volgens hem slechts verslaggever en worden de wetten geschreven...door organisaties die ze vervolgens uitvoeren. Hij geeft aan dat deze organisaties de wetgeving zo complex maken dat alleen nog de sociale partners ze ten volle kunnen doorgronden. De auteur waarschuwt uiteindelijk voor de hypothetische toekomst van immobilisme en gevaren voor de democratie, als dit systeem niet aangepakt wordt. Om deze waarschuwing meer gewicht te geven, schuwt hij de overdrijvingen niet en gebruikt hij drogredenen, naast de oorlogsmetafoor buiten spel zetten: sinds 1989 staat de overheid immers garant voor de concurrentiekracht en kan als dusdanig in het sociaal overleg interveniëren (Luyten in Devos, Mus, & Humblet, 2011:10). De dreiging van immobilisme is dus een drogreden. De machtsbronnen van het sociaaleconomisch middenveld moeten volgens de auteur aangepakt worden, en meer specifiek, die van het werknemersmiddenveld. In het hele betoog worden immers enkel voorbeelden van positieve effecten van het verouderde sociaal overlegmodel uit de werknemerszijde geselecteerd en nadelige voor de zelfstandigen.

Input- en geen output-invloed

De N-VA wil volgens De Wever de dienstverlening die het sociaaleconomisch

middenveld in functie van de overheid uitvoert, terug naar de overheid brengen. Dit legitimeert hij door te wijzen op belangenvermenging die zo tussen overheid en middenveld ontstaat.

Het middenveld moet teruggebracht worden naar een belangen-behartigende en beleidsadviserende rol, door aanwending van expertise voor de beleidsopbouw, eufemistisch afgebakend met de metafoor luis in de pels van het beleid. Dit is ook veelal de enige beleidsrol die middenveldactoren kunnen uitvoeren als ze niet tot de traditionele sociale partners of de (neo-)zuilen behoren. Met de vage belofte om het overleg met het middenveld ...naar nieuwe sociale bewegingen uit te willen breiden speelt hij, zoals we in voorgaande literatuurstudie hebben gezien, op de verzuchtingen in van de middenveldactoren die minder machtsbronnen hebben. Welk overleg? Met voorbeelden van organisaties die, buiten de milieubeweging, niet in eerste instantie tot de nieuwe sociale bewegingen horen, geeft hij een foute omschrijving van 'nieuwe sociale bewegingen'. De Gezinsbond, ontstaan na WOII, of een consumenten-organisatie kan je bezwaarlijk een nieuwe sociale beweging noemen.

'wij', de noodzakelijke verandering

Hij bouwt de in-groep op van de 'Nieuw'-Vlaamse Alliantie, de jonge partij zoals Smeyers schreef, samen met de nieuwe sociale bewegingen tegen de uit-groep. Dit zijn de traditionele groepen en partijen, het establishment, waartegen tot nu toe geen verweer was. Zo wordt de N-VA een partij die geen komaf (wil) maken met het sociaal overleg en het middenveld zeker niet aan de kant zetten om het primaat van de politiek overal te installeren, of een Vlaamse superstaat uit te bouwen. Integendeel, ze wil een toegang tot de adviesorganen en een aanwending van expertise voor de beleidsopbouw voorzien, die elke organisatie gelijke toegang geeft.

3.5.Conclusie

Binnen de gekozen tijdsspanne, binnen de bestudeerde bronnen, wordt een gelijkend discours geconstrueerd. De persconferentie van Peter Dedecker op 14 februari 2013 lijkt, althans voor de gekozen teksten, geen grote ommekeer te zijn geweest binnen de ontwikkeling van het discours over het middenveld. Vermits de keuze van bronnen van die aard is, dat de

producenten op hun thema bevoegde woordvoerders waren (en bijvoorbeeld geen lokale mandataris) en gezien de teksten allen terug te vinden waren op de website van de partij zelf, onder de betreffende thema's, en dan ook een autoriteit hebben als partijvisie, kunnen we hier over een N-VA discours spreken.

De verschillende discourses gebruiken een aantal gelijkaardige strategieën. Alle teksten construeren een in-groep en een uit-groep, waarbij de in-groep, de imaginaire gemeenschap, bestaat uit de onbaatzuchtige vrijwilliger binnen het middenveld dat mee instaat voor de opbouw van een sociaal weefsel (binnen een Vlaamse identiteit), de Vlaamse belastingbetaler die opdraait voor de kosten van het falend beleid, de Vlaming en de N-VA. De uit-groep bestaat dan uit het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld, haar elite, de traditionele partijen en ook eens de PS. Om de uit-groep te delegitimeren, maken de discourses gebruik van heel wat metaforen en drogredenen. De delegitimering wordt veelal versterkt door boosters, als 'zeker niet', 'en terecht'. Daarenboven wordt er ook heel wat invulling aan de lezer overgelaten, door het gebruik van retorische vragen en hedges om zo de imaginaire gemeenschap te versterken en zich dan ook niet vast te pinnen op uitspraken. Het gebruik van subjectpositie versterkt dan weer de autoriteit van de spreker of auteur. Door de historische kadering en de vergelijkingen met het verleden, wil men de ontvanger overtuigen dat de huidige rollen van het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld totaal verouderd zijn en dringend moeten veranderen.

Aan de hand van deze discursieve strategieën ontstaan een aantal constructies, gelijk in de verschillende discourses. Het volk is slachtoffer van de oude structuren, zoals het sociaal overleg, de uitvoering van overheidstaken door het werknemersmiddenveld, de verzuiling,... Hoewel een aantal zaken dringend -en in het belang van de bevolking, de Vlaming-zouden moeten veranderen, wordt dit tegengehouden door de macht van de elite van het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld. Deze elite beschermt zich door haar verwevenheid met de traditionele (zuil)partijen en door gebruik te maken van het sociaal overleg, de hulp van de PS en de macht die ze, door de vervlechting met de overheid, binnen de

maatschappij verworven heeft. Hiermee dient ze in eerste plaats het eigenbelang en niet de zwakkeren in de maatschappij –nochtans de bestaansreden van haar organisaties-, en zelfs niet de eigen leden of coöperanten. De top staat immers ver af van het 'gewone' lid. De N-VA voelt vanuit haar situatie als jonge partij ook de tegenstand om de macht te delen. Het is dan ook normaal dat de partij zich vanuit deze underdogpositie -net zoals deze waarin het volk door de elite wordt geduwd- opstelt als anti-establishmentpartij. Daarom wil ze ten dienste van de bevolking de structuren uit het verleden aanpakken. De N-VA streeft ernaar om de verwevenheid tussen overheid en middenveld uiteen te halen. Het socio-economisch werknemersmiddenveld moet terug naar haar rol van luis in de pels: advies verstrekken, evalueren, coördineren van de belangen.

Dit wil niet zeggen dat de N-VA, volgens haar discours, het middenveld naar een rol aan de zijlijn van de maatschappij wil verbannen, integendeel. De N-VA ziet het middenveld als de motor van de samenleving. Als een kernelement voor de opbouw van een sociaal ('kostbaar') weefsel, waarbij solidariteit, waarden en normen gemeenschappelijk zijn en gedeeld worden, om zo te komen tot een hechte (Vlaamse) gemeenschap. Dit middenveld wordt, binnen de discourses, op vlak van beleidsinput op dezelfde hoogte gezet als het sociaaleconomische middenveld.

3. Besluit

We hernemen de onderzoeksvraag: 'In welke mate kan de aanval op het ACW door de N-VA gezien worden als een visie om het middenveld terug te dringen van een politiek-recreatieve rol naar een puur recreatieve rol?'

De conclusies uit de literatuurstudie en de discoursanalyse zijn gelijklopend. Beide geven aan dat er een twee-sporenstrategie voor het middenveld wordt gehanteerd door de partij. Enerzijds wil de partij het middenveld promoten, dat, samen met de andere onderdelen van de 'civil society' (gezin, werk, ...), werkt aan een solidaire gemeenschap: een middenveld dat waarden en normen doorgeeft, een gemeenschappelijke, Vlaamse identiteit opbouwt en zo als sociaal kapitaal fungeert om de Vlaamse natie verder uit te bouwen. Daarenboven zorgt deze gemeenschap er in deze visie ook voor dat de staat enkel voor die zorgtaken moet tussenkomen, die

door de maatschappij niet (kunnen) worden opgenomen, zodat de zorgende functie van de staat kan teruggedrongen worden. De samenleving en het individu zijn dus in eerste plaats verantwoordelijk voor zichzelf, terwijl het middenveld het individu integreert binnen een samenleving -met een Vlaamse identiteit-.

Anderzijds wil de partij de macht van het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld terugdringen. Deze macht is ontstaan door het proces van zelforganisatie: de vorming van sociale bewegingen. Dit startte eind 19^e eeuw en vormde geleidelijk aan een netwerk, gebaseerd op een levensbeschouwelijke gemene deler en vertegenwoordigd door een politieke partij. Na WOII werd versneld gebouwd aan de welvaartsstaat, waarbij het sociaal overleg en de gezondheidszorg de sociale vrede en het welzijn van de burgers moest garanderen. De sociale bewegingen werden nauw betrokken in de dienstverlening en de besluitvorming binnen dit systeem.

Dit wil de N-VA veranderen door de verwevenheid van de werknemersorganisaties met het beleid aan banden te leggen. Enerzijds wil de N-VA de diensten die door de overheid aan het sociaaleconomisch middenveld worden uitbesteed, naar de overheid overhevelen. Dit zou neerkomen op een sterke reductie van machtsbronnen voor het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld. Anderzijds wil de N-VA het sociaal overleg en de overlegorganen binnen de sociale zekerheid grondig hervormen. De overheid moet volgens de partij terug de pen van het beleid vasthouden en niet de vakbonden, zorgverzekeringen of de andere sociaaleconomische organisaties. Daarenboven moet het monopolie dat het traditioneel sociaaleconomisch middenveld volgens de partij heeft binnen het overlegmodel, doorbroken worden en moeten ook andere organisaties (milieu-, jeugd-, consumentenorganisaties en de Gezinsbond) een plaats krijgen binnen het overleg met de overheid. Dit zou dan ook de macht van dat traditioneel sociaaleconomisch middenveld doen afnemen; het zijn immers deze organisaties die de veranderingen, zoals die in het programma van de N-VA aangegeven worden, tegenhouden, hoewel deze veranderingen volgens de N-VA broodnodig zijn voor onder meer de economische vooruitgang van het land.

We concluderen dat de N-VA het middenveld, maar dan specifiek het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld, wil beperken in haar politieke rol. Daarnaast wil ze onder andere de recreatieve rol promoten, vermits deze bijdraagt aan de vorming van een solidaire gemeenschap.

Als voorbeeld namen we het dispuut tussen de N-VA en het ACW onder de loep. Het ACW maakt deel uit van het christelijk netwerk van organisaties dat verbonden is aan de CD&V, momenteel de tweede grootste partij van Vlaanderen. Dit netwerk heeft doorheen de geschiedenis heel wat machtsposities kunnen verwerven binnen de Belgische samenleving en besluitvorming. Ze heeft die tot op vandaag in grote mate weten te behouden: nieuwe sociale organisaties en partijen kunnen deze dan ook moeilijk veroveren. Als koepel kent het ACW nog heel wat leden, zowel binnen sociaaleconomische belangenorganisaties, die ook dienstverlening doen in opdracht van de overheid (CM, ACV) -maar ook binnen gemeenschapsvormende organisaties of zorgorganisaties (Femma, Okra, Ziekenzorg,...)-. Een aantal mogelijke motieven, zoals die uit ons onderzoek naar voor komen, kunnen meespelen in de overweging van de N-VA om juist het ACW voluit aan te vallen: de N-VA wil het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld terugdringen (en het gemeenschapsvormende promoten), waar het ACW juist de sterkst uitgebouwde organisaties van Vlaanderen heeft. Bovendien verzetten deze organisaties zich actief tegen het programma van de partij.

De leden van de christelijke (neo-)zuil zijn immers nog steeds het trouwste kiezerspubliek van de CD&V, de grootste concurrent van de N-VA. Binnen de achterban van de N-VA valt er echter ook een gematigd katholieke trend te bespeuren. Heel wat Arco-coöperanten zijn daarenboven ontgoocheld door de Arco-affaire. Hierbij verloren hun vertrouwde aandelen plots hun waarde. Heel wat onder hen waren daarenboven ook lid van (een of meerdere organisaties binnen) het ACW en kunnen als ontgoochelde leden gerecupereerd worden als electoraat van de N-VA.

Daarenboven kunnen we ook andere motieven aanduiden voor de houding van de N-VA. De partij moet het immers nog te veel hebben van 'zwevende kiezers'. Haar macht is dan ook (nog) tijdelijk. Door dat middenveld,

waarvoor ze een rol ziet weggelegd binnen haar Vlaams samenlevingsmodel, te betrekken in haar programma, zou ze de brug kunnen maken met de vrijwilligers van deze organisaties om een eigen, maatschappelijk verankerde achterban op te bouwen. Daarenboven beschikt ze over goede relaties met economische middenveldorganisaties als UNIZO, Voka en de Vlaamse Beweging. Het betrekken van zowel de gemeenschapsvormende, als de werkgeversorganisaties, kunnen haar voorzien van een vast electoraat én een maatschappelijk diverse partijstructuur. Zo kan ze de gewenste volkspartij uitbouwen binnen de tweeledigheid van haar programma, namelijk haar (neo-)liberale en haar Vlaams-nationalistische samenlevingsvisie.

De topics waarrond haar discours wordt opgebouwd, duiden op deze tweeledigheid: enerzijds bouwt de partij de band op met het middenveld en haar vrijwilligers, die ze essentieel acht in het vormen van de Vlaamse solidaire gemeenschap. Anderzijds maakt de partij via haar discours de geesten rijp voor het terugdringen van de machtsbronnen van het sociaaleconomisch werknemersmiddenveld. Voor dit laatste hanteert ze gelijke constructies als Voka en steunt ze regelmatig op populistische strategieën.

We mogen stellen dat het samenbrengen van de gefragmenteerde informatie over de visie van de N-VA op het middenveld, aangevuld met de inhoudelijke analyse van het discours van de partij, een bijdrage heeft geleverd om het debat over de rollen van het middenveld inhoudelijk te versterken. Het onderzoek naar de motieven achter de visie van de N-VA op de rollen voor het middenveld, blijft echter nog terrein voor verdere exploratie. Daarenboven is het nog niet duidelijk in welke mate de tweeledige visie van de N-VA ook werkelijk draagvlak kent bij de bevolking en er hier over een 'Vlaamse onderstroom' mag gesproken worden. Blijvend onderzoek zal nodig zijn over de veranderende machtsposities binnen het middenveld, en tussen middenveld en beleid. Tenslotte mogen we ook de mogelijke impact op het vrijwilligerswerk, door de delegitimering van bepaalde rollen –of bepaalde groepen binnen het middenveld-, niet uit het oog verliezen. Het middenveld blijft immers een essentieel onderdeel van onze samenleving. Verzwakking hiervan heeft dan ook dadelijk effect op de

werking van de samenleving. Diepgaander onderzoek zal nodig blijven om tendensen te blijven detecteren.

4. BIBLIOGRAFIE

- Abts, K., Swyngedouw, M.(2011) 'De Kiezers van de N-VA op 13 juni 2010: Structurele posities, attitudes, beleidskwesties en opvattingen. Analyse op basis van het postelectorale verkiezingsonderzoek 2010'. KULeuven. Onderzoeksverslag Centrum Voor Sociologisch Onderzoek (CeSO). Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek (ISPO),13, 26p.
- ABVV (2010) 'N-VA anders bekeken',
http://www.vlaamsabvv.be/files/N-VA_anders_bekeken_2010.pdf,11/11/2013, 40p.
- ACV (nb) 'Financiering van het ACV',
http://www.acv-online.be/het_acv/Financiering/financiering_acv.asp,
02/04/2014
- Beyens, S., Deschouwer, K., Van Haute, E. & T. Verthé (2013) 'The rise and success of a (not so new) party: the N-VA in Flanders.'
[http://www.researchgate.net/profile/Emilie_Van_Haute2/publication/255484519_The_Rise_and_Success_of_a_\(not_so_new\)_Party_The_N-VA_in_Flanders/file/60b7d5201a0d303613.pdf](http://www.researchgate.net/profile/Emilie_Van_Haute2/publication/255484519_The_Rise_and_Success_of_a_(not_so_new)_Party_The_N-VA_in_Flanders/file/60b7d5201a0d303613.pdf), 12/03/2014, 23p.
- Billiet, J. (1988) 'Tussen bescherming en verovering: sociologen en historici over zuilvorming.' Leuven, University Press, 324p.
- Billiet, J. (2004a) 'Van verwerpelijke verzuiling naar geprezen middenveld: Bilan van 30 jaar onderzoek.' Tijdschrift voor sociologie, 25, 1, p.129-157
- Billiet, J. (2004b) 'Op eigen kracht voor de ongebonden kiezer? Over de veranderingen in de relaties tussen middenveld en politieke partijen.' Ethische perspectieven: nieuwsbrief van het Overlegcentrum voor Ethiek, 14, 3, p. 277-313.
- Boerenbond (2014) 'Jaarverslag 2013'
https://www.boerenbond.be/system/files/basic_page/10787_BB_LG_Jaarverslag2013_lowres_0.pdf, 19/03/2014, 54p.
- Boucké,T., Vandaele, K. (2003) 'Het sociaal overleg in België: de loonnorm als fetisj?' Gent, Academia Press, 3,86p.
- Boonen, J., Hooghe, M. (2014) 'Do Nationalist Parties Shape or Follow Sub-National Identities? A Panel Analysis on the Rise of the Nationalist Party in the Flemish Region of Belgium, 2006-2011' Nations and Nationalism , 20, 1, p.56-79

- Bourdieu, P. (1980) 'Le capital social.' Actes de la recherche en sciences sociales, 31, 1, p. 2-3.
- Bouteca, N., Devos, C., Mus, M. (2010) Sociale partners op de tweesprong van IPA en staats- hervorming. Samenleving en politiek, 17, 9, p.4-15
- Debruyckere, L. (2012) 'Nieuwjaarsboodschap Voka-voorzitter: "Kiezen voor verandering"', <http://www.voka.be/opinie/2012/1/nieuwjaarsboodschap-voka-voorzitter-kiezen-voor-verandering/> , 02/05/2014
- Decock, S. (2013) 'Terug naar Poupehan', <http://www.voka.be/opinie/2013/5/terug-naar-poupehan/>, 02/05/2014
- Dedecker, P. (2013) 'N-VA beschuldigt ACW van fiscale fraude en belangenvermenging' <http://www.n-va.be/nieuws/n-va-beschuldigt-acw-van-fiscale-fraude-en-belangenvermenging>, 14/11/2013.
- Demir, Z. (2014) 'Over Zuhal', <http://www.zuhaldemir.be/over-zuhal> , 02/05/2014
- de Tocqueville, A. (1843) 'De la démocratie en Amérique' Parijs, Librairies de Charles Gosselin, 423p.
- Devos, C., Vos, H. (2007) 'Over de dynamiek van de politiek: een kwarteeuw politieke machtsverschuivingen.' Gent, Academia Press, 256p.
- Devos, C., Mus M., Humblet P. (2011) 'De toekomst van het sociaal overleg.' Gent, Academia Press, 179p.
- Dewachter, W. (1992) 'Besluitvorming in politiek België.' Leuven, Acco, 386p.
- Dewachter, W. (2001)' De mythe van de parlementaire democratie: een Belgische analyse.' Leuven, Acco, 482p.
- De Wever, B. (2013) 'Bart De Wever over het maatschappelijk middenveld'. www.youtube.com/watch?v=t3Y1oqf6Vqk, 20/04/2014
- De Winter, L. (2012) 'Belgium: from federalism to confederalism or to a Big Bang in 2014?' Cuadernos Manuel Giménez Abad, 4, p. 16-29
- Durkheim E. (1893)' De la division du travail social.' Paris, Les Presses universitaires de France, 416 p.

- Elchardus, M., Huyse L., Hooghe M.(2000) Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen: een onderzoek naar de sociale constructie van democratisch burgerschap. Brussel, VUBPress,253p.
- Elchardus, M., Smits, W., Spruyt, B. (2009) 'Een typologie van maatschappelijke betrokkenheid. Vormen van maatschappelijke betrokkenheid en hun gevolgen.' In: Vlaanderen Gepeild, Brussel, Vlaamse Overheid, p.110-142.
- FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (2014), 'kerncijfers landbouw 2013' http://economie.fgov.be/nl/binaries/A5_NL_kerncijferslandbouw_2013_tcm325-228435.pdf, 11/04/2014,26p.
- Hooghe, M. (1999) 'Participatie en politieke gelijkheid. Het verenigingsleven al machtsmechanisme in de Belgische samenleving.' - Ethiek en Maatschappij, 2, 2, p. 81-103
- Hooghe, M. (2003) 'Sociaal kapitaal in Vlaanderen: verenigingen en democratische politieke cultuur.' Amsterdam, Amsterdam University Press, 244p.
- Hooghe, M. (2004) 'Een bewegend doelwit.' Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis, 34, 3, p. 331-357.
- Hooghe, M., Quintelier, E. (2007) 'Naar een vergrijzing van het verenigingsleven? Trends in de participatie aan het verenigingsleven in Vlaanderen, 1998 - 2006' in: Vlaanderen Gepeild!, Studiedienst van de Vlaamse Regering, p.141-166.
- Hooghe, M. (2010a)'Nog steeds een brug tussen de samenleving en het politiek systeem? De veranderende rol van de politieke partijen.' Ethiek en maatschappij, 13, 3, p. 20-31
- Hooghe, M. (2010b) 'Stemde Vlaanderen rechts in 2009?', Samenleving en Politiek, 17, 6, p.13-22
- Hooghe, M. (2013) 'Een machtsmachine takelt verder af. Verder zonder het ACW?', De Standaard, 2 maart 2013, p.62.
- Huyse, L. (1970) 'Passiviteit, pacificatie en verzuiling in de Belgische politiek. Een sociologische studie.' Antwerpen, Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, 267p.

- Leemans, M. (2013) 'Rerum Novarumviering 2013',
www.acv-online.be/Images/RN2013_SpeechML_tcm9-285673.pdf,
 11/11/2013, 9p.
- Lucardie, P. (2010) 'Tussen establishment en extremisme: populistische partijen in Nederland en Vlaanderen.' Res Publica, 13, 2, p. 149–172.
- Maly, I. (2012) 'N-VA. Analyse van een politieke ideologie.' Berchem, EPO, 607p.
- Moolenaer, L., Van Wiele, S. (2014) 'Bart De Wever: het wordt één tegen allen',
http://www.vandaag.be/binnenland/147975_bart-de-wever-het-wordt-een-tegen-allen.html, 2/04/2014
- N-VA (2014a) 'N-VA kiest voluit voor Verandering voor Vooruitgang'
<http://www.n-va.be/vvvcongres>, 12/04/2014
- N-VA (2014b), 'Middenveld',
<http://www.n-va.be/standpunten/het-middenveld>, 12/04/2014
- N-VA (2014c), 'Sociaal overleg',
<http://www.n-va.be/standpunten/sociaal-overleg>, 12/04/2014
- Pasture, P. (nb) 'Het ACW, het MOC en hun voorlopers',
<http://www.kcgeschiedenis.be/pdf/bronnen/25AcwMoc.pdf>, 02/05/2014,
 p.915-924
- Pironet, E. (2011) 'Arco en het drama Dexia',
<http://www.knack.be/nieuws/arco-en-het-drama-dexia/article-opinion-20586.html>, 02/05/2014
- Putnam, R. (1994) 'What makes democracy work?' IPA Review, 47, 1, p.31-34.
- Quintelier, E. & M. Hooghe (2010) 'De evolutie van het ledenaantal van de politieke partijen in Vlaanderen, 1980-2009' Leuven, Centrum voor Politicologie, 9p.
- Schamp, T. (2009) 'De logica's van de vakbeweging: de maatschappelijke, economische en politieke positie, rol en relevantie van de vakbond in België.' Burger, bestuur en beleid, 8, 1, p. 30–60.
- Schokkaert, L. (nb) 'De Sociaalculturele organisaties in Vlaanderen',
<http://www.kcgeschiedenis.be/pdf/bronnen/31SociaalcultureleOrganisaties.pdf>, 21/03/2014, p.1033-1081

- Schrauwen, J. & A. Schramme (2012) 'Cultural governance in vlaanderen: Onderzoek naar de bestuurspraktijk van Vlaamse gesubsidieerde culturele organisaties' Antwerpen, UA, 139p.
- Smeyers, S. (2014) 'Wie ben ik?', <http://www.sarahsmeyers.be/over-sarah>, 02/05/2014
- Titscher, S, Jenner B.(2000) 'Methods of Text and Discourse Analysis: In Search of Meaning.' London, SAGE Publications Ltd, 288p.
- Thurlings, J. (2004) 'Verzuiling en beweging' Trajecta, 13, 1, p.18-34
- Troupin, S., Verhoest K. (2009) 'Participatieve evaluatie van de governance in de tak ziekte-en invaliditeitsverzekering.', Leuven, KULeuven, 109p.
- Vandaele, K. (2002) 'Het stijgende ACV-ledenaantal in de jaren negentig... en hoe cijfers niet alles vertellen Een politicologische benadering.' De Gids op Maatschappelijk Gebied, 93, 10, p. 4-14.
- Van Dijk, T. (1993) 'Principles of discourse analysis', <http://www.discourses.org/OldArticles/Critical%20discourse%20analysis.pdf>, 20 /04/2014, p.249-283
- Van Dijk T. (2001) 'Principles of discourse analysis' In: Schiffrin, D., Tannen D., Hamilton H.(ed.) The Handbook of Discourse Analysis. Oxford, Blackwell Publishers Ltd., 872p.
- Van Maele, D. (2009) 'De politiek-organisatorische machtsconfiguratie in België: Relaties tussen maatschappelijke organisaties en de staatselite.' Tijdschrift voor sociologie, 30, 2, p. 117-142
- Van Oorschot, W. (2006) 'Solidariteit en het draagvlak voor sociale zekerheid: Enkele kanttekeningen vanuit sociologisch perspectief.' Sociale zekerheid voor het oog van de meester: Opstellen voor prof. mr. FM Noordam, p. 47-56.
- VBO (nb) 'Het VBO is de grootste werkgeversorganisatie van België en lobbyt voor een gezonde economie.'
<http://vbo-feb.be/nl-BE/Wie-zijn-we/>, 02/04/2014
- Verhofstadt, G. (1991) 'Burgermanifest'
<http://cmp.roularta.be/cmdata/Attachments/site71/pdf/1stemanifest.pdf>, 11/11/2013.

- Verhulst, J. , Walgrave S. (2005) 'Gezien worden of gezien zijn: Over oude en nieuwe sociale bewegingen in de Vlaamse pers.' Mens en Maatschappij, 80, 4, p. 305-327
- Verhulst, J. (2006) 'Sociale bewegingen in vogelvlucht' Perspectief, 2, 4, p.4-8
- Walgrave, S. (1997)' 'Maatschappelijk draagvlak' als alibi: macht en tegenmacht inzake milieubeleid op het middenveld.' Res Publica ,39(3), p.331-356.
- Wauters, B. (2007) "Zelfstandigen in de Belgische politiek: een kwantitatieve analyse.", Brussel, HUB, Studiecentrum voor Ondernemerschap,51p.
- Wauters, B. (2013) Enquête bij partijleden van N-VA en OpenVLD: eerste resultaten. Gent, UGent, 20p.
- Witte, E., Craeybeckx, J., Meynen, A. (1997) 'De politieke geschiedenis van België van 1830 tot heden.' Brussel, VUBPress, 478p.
- Wodak, R, Meyer M. (2009) 'Critical discourse analysis: history, agenda, theory, and methodology.' In: Methods of critical discourse analysis (2nd ed.). London, Sage Publications Ltd., p.1-33, 216p.
- Wodak, R. (2001) 'Methods of Critical Discourse Analysis'London, SAGE Publications Ltd., 200p.
- Worldbank (2013) 'Defining civil society'
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/CSO/0,,contentMDK:20101499~menuPK:244752~pagePK:220503~piPK:220476~theSitePK:228717,00.html>, 2/05/2014
- X (2010) 'De bonte bende van Bart De Wever'
<http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=GGI2RHQCL>, 02/04/2014
- X (2013) 'Peeters en De Wever strijden om ACW-vrijwilligers',
http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=DMF20130225_00483413, 25/10/2013
- X (2014) 'In de politiek is, zoals in de oorlog, veel geoorloofd',
http://www.standaard.be/cnt/dmf20140324_01038545, 19/04/2014

Geconsulteerde websites:

-docu.vlaamserand.be, 'Egmontpact',

<http://docu.vlaamserand.be/ned/webpage.asp?WebpageId=518>, op 2 april

2014

5. BIJLAGEN:

1. Monseigneur Cortebeek

Sarah Smeyers – kamerlid N-VA - www.n-va.be/nieuws/monseigneur-cortebeek

13 mei 2010 (geconsulteerd op 20 april 2014)

2. ACW raad stem N-VA af

De Standaard – 12 mei 2010

3. Middenveld, blijf bij je leest

Zuhal Demir – kamerlid N-VA - www.n-va.be/nieuws/middenveld-blijf-bij-je-leest

21 februari 2013 (geconsulteerd op 20 april 2014)

4. Het ACW moet zelf haar Arco-coöperanten vergoeden

Peter Dedecker – kamerlid N-VA - www.n-va.be/nieuws/het-acw-moet-zelf-haar-arco-cooperanten-vergoeden

30 november 2012 (geconsulteerd op 20 april 2014)

5. Bart De Wever over het maatschappelijk middenveld

Bart De Wever – partijvoorzitter N-VA - www.youtube.com/watch?v=t3Y1oqf6Vqk

26 augustus 2013 (geconsulteerd op 20 april 2014)

1. Monseigneur Cortebeek

Sarah Smeyers – kamerlid N-VA - www.n-va.be/nieuws/monseigneur-cortebeek

(20 april 2014)

"ACW raadt stem op N-VA af", stond er in koeien van letters op de voorpagina van De Standaard. En zusterkrant Het Nieuwsblad was nog iets kernachtiger met: "ACW: stem niet op N-VA". Je kunt tegenwoordig nogal schrikken als je 's morgens de krant uit de bus haalt.

Het stemadvies kwam van Luc Cortebeek, vakbondsleider van het ACV. Hij deed dat aan de vooravond van het feest van de christelijke arbeidersbeweging 'Rerum Novarum'. Mijnheer Cortebeek ging even kort door de bocht.

"Rerum Novarum", de encycliek van paus Leo XIII (1891), handelde over de arbeid en de sociale ethiek. In het Nederlands betekent rerum novarum "Over nieuwe dingen". Het gaat dus niet over vermolmde dingen, over het oude status quo, over machten die absoluut moeten beschermd en gevrijwaard worden. Zoals de arbeiders op het einde van de negentiende eeuw geen boodschap hadden aan oude dingen, zo hebben wij vandaag ook geen boodschap aan totaal achterhaalde structuren. Het is maar dat monseigneur Cortebeek dat weet. Of gaat men ons misschien wijs maken dat de christelijke arbeidersbeweging vandaag gezagsgetrouw en tegen elke verandering moet zijn?

In lang vervlogen tijden werd het brave Vlaamse volkje met stemadviezen murw geslagen. Maar na de tweede wereldoorlog lukte dat niet meer zo goed. Monseigneur Emiel-Jozef De Smedt, bisschop van Brugge, probeerde dat in 1958 nog eens door te verordenen dat stemmen voor de Volksunie zwaar zondig was. Dat bleek een enorme vergissing. Vorig jaar was een andere topper, die ook tot het ACW behoort, ene Jean-Luc Dehaene, even doortastend geweest met een oproep om niet voor N-VA te stemmen.

We zouden ons misschien kunnen verkneukelen in zoveel hooggeplaatste domheid, maar we zijn helemaal niet blij. We hopen dat het land terug een beetje in beweging kan worden gebracht en meteen kraait de grootste vakbond van Vlaanderen al 'neen'. Joëlle Milquet zou het niet beter kunnen.

Daar kun je niet echt vrolijk van worden. Alle hens aan dek bij de mannen van het status quo?

Wat vergeten ze toch snel. Yves Leterme, alweer een ACW'er, zei in de zomer van 2008 nog dat je geen deugdelijke begroting meer kunt opstellen zonder een staats hervorming. Dat is inderdaad wel gebleken.

Schrappen maar

De vakbondsleider vindt dat de Vlaming wel kan stemmen voor CD&V, sp.a en Groen! en zelfs op Open Vld. Als het maar geen partijen zijn met een Vlaams programma, nietwaar. De heer Cortebeek vergeet dat ook CD&V en Open Vld het confederalisme in hun programma hebben staan. Schrap die partijen dus ook maar, monseigneur.

Het ACW wil meer aandacht voor het sociaaleconomische en minder voor het communautaire. Daar is wat voor te zeggen, maar iedereen zou stilaan moeten inzien dat je sociaaleconomisch niets meer kunt verwezenlijken in dit land, waar alles geblokkeerd zit. Er is niet meer te besturen op federaal niveau. Wij willen dat dit nu verandert, want ook wij willen de sociale zekerheid veilig stellen, arbeid voor iedereen mogelijk maken en ook de kwaliteit van de arbeid verbeteren. Maar dat zal niet lukken als het institutioneel gesukkel moet worden voortgezet.

Daarom willen wij nu de Copernicaanse omwenteling, waar Vlaams minister-president Kris Peeters zo vaak over spreekt. De sociaaleconomische bevoegdheden moeten zo vlug mogelijk naar de deelstaten, want daar kunnen nog wel beslissingen worden genomen. Het is onbegrijpelijk dat het ACW daar niet in mee stapt. En het is even onbegrijpelijk dat het ACW niet ziet dat de jonge partij N-VA al voor de tweede keer regeringsverantwoordelijkheid neemt in Vlaanderen. Hoezo, alleen maar stemmen voor partijen die verantwoordelijkheid durven nemen? Wie heeft bijvoorbeeld in Vlaanderen de bevoegdheid over Werk. Is dat niet Philippe Muyters van de N-VA? En neemt hij geen initiatieven om zelfs de laagst geschoolden aan het werk te krijgen?

Het gaat zo ver dat het sociaaleconomisch programma van Open Vld het ACW blijkbaar minder schrik inboezemt dan dat van de N-VA. Blijkbaar menen we het niet alleen op communautair vlak, maar durven we ook op sociaaleconomisch vlak klare keuzes maken, zoals een meer dwingende

activering van werkzoekenden en het herstel van fundamentele principes in de sociale zekerheid zoals werkbereidheid. Is het misschien dat wat zo storend is?

2. ACW raad stem N-VA af

De Standaard – 12 mei 2010

Vakbondsleider Luc Cortebeek geeft voluit 'tegengas' aan de kiezers die overwegen om op 13 juni op radicale Vlaamse partijen te stemmen.

Luc Cortebeek, de voorzitter van de christelijke vakbond, spreekt vanavond in Gent op de jaarlijkse herdenking van Rerum Novarum, het feest van de christelijke arbeidersbeweging ACW. Vakbondsleider Cortebeek is een van de absolute kopstukken van het ACW.

In een interview met De Standaard haalt hij uit naar de Vlaamse 'zweeppartijen' en roept hij de kiezers op om te stemmen voor 'een partij die verantwoordelijkheid wil opnemen'.

'De tijd is lang voorbij dat we als ACW oproepen om voor één welbepaalde partij te stemmen. Maar ik wil tegengas geven aan de oproepen om niet te gaan stemmen, ook al heb ik veel begrip voor de reacties van ontgoocheling of verontwaardiging over de val van de regering over BHV. Niet gaan stemmen op 13 juni is geen antwoord. Ik roep dus iedereen op om te kiezen voor een partij die verantwoordelijkheid wil opnemen. En in dit land betekent dat compromissen (durven) sluiten. Of het nu CD&V of Groen of SP.A is. A la limite Open VLD, al delen die ons sociaal gedachtegoed niet.'

Cortebeek neemt bewust geen andere partijen in dat verantwoord lijstje op. Geen N-VA, dus, geen Vlaams Belang of Lijst Dedecker.

Toch vreest hij voor een radicaal stemgedrag. 'Juist daarom moeten wij tegengas geven. Vergeet niet dat de versnippering van het politieke landschap door de kiezer in de hand wordt gewerkt. Al die stemmen op een van de Vlaamse zweeppartijen. Op harde roepers die niet in de regering (willen) zitten.'

De vakbondsvoorzitter is enerzijds mild voor de gevallen regering-Leterme – 'al bij al heeft zij de economische crisis niet zo slecht opgevangen' – maar huivert voor een lange communautaire onderhandelingsronde na de verkiezingen. 'De nieuwe regering moet snel aan de slag.'

3. Middenveld, blijf bij je leest

Zuhal Demir – kamerlid N-VA - www.n-va.be/nieuws/middenveld-blijf-bij-je-leest

(20 april 2014)

De jongste dagen werd de indruk gewekt dat de N-VA een kruistocht tegen het middenveld organiseert. Erger zelfs, vertegenwoordigers ervan verdedigen zich tegen het verwijt dat zijn vrijwilligers fraudeurs worden genoemd, hoewel de N-VA zo iets nooit heeft beweerd.

Laat het dan klaar en duidelijk zijn: de N-VA is niet gekant tegen middenveldorganisaties, integendeel. Zij, en in het bijzonder hun vrijwilligers, leveren uitstekend gemeenschapsvormend werk. Dat past helemaal binnen onze Vlaams-nationale visie op de samenleving.

Samenlevingsopbouw is ook voor de N-VA van fundamenteel belang. Ziekenzorg, KAJ, KWB, Familiehulp of Okra zijn voorbeelden van positieve maatschappelijke inzet. Zo zien wij de samenleving graag. Het droevige ACW-verhaal dat de N-VA in de openbaarheid bracht, doet geen afbreuk aan onze sympathie voor al die onbaatzuchtige leden. Wij betreuren wel dat de top van het ACW zelf haar vrijwilligers in de kou zet. Het is niet de taak van een sociale beweging om mee te stappen in speculatieve bankoperaties die ze bij anderen, terecht, cowboykapitalisme noemt.

Schizofrene situatie

Vele middenveldorganisaties beschikken over macht die hen eigenlijk niet toekomt. Dat is historisch zo gegroeid. Het probleem is dat zij functioneren als vervangende overheidsorganen. Waarom moeten vakbonden werkloosheidsvergoedingen uitbetalen? Waarom lopen uitkeringen via ziekenfondsen? Waarom kan er niets veranderen op de arbeidsmarkt zonder goedkeuring van de sociale partners? Werkloze leden leveren vakbonden geld op. Die schizofrene situatie hypothekeert hun geloofwaardigheid.

De rolverdeling kan nochtans duidelijk en overzichtelijk zijn. Het lijkt toch een logische (voor mijn part Vlaamse) overheidstaak om uitkeringen uit te betalen. De politici krijgen het mandaat van de kiezers om beleid te voeren. Dat proces wordt democratisch gecontroleerd.

Luis in de pels

Is er dan geen rol weggelegd voor de middenveldorganisaties? Absoluut, maar ze moeten de taak van overheid en politiek niet overnemen, net zomin als overheid en politiek de authentieke rol van die organisaties mogen betwisten. Daarom roep ik het middenveld op om zijn oorspronkelijke functie weer op te nemen, en dus ongebonden de belangen van hun leden verdedigen.

Wees de luis in de pels van de overheid en de politiek. Toets voorstellen van politici af op hun verdiensten, zeg wat voor jullie beter kan, maar zie af van jullie rol als vervangende overheid want dat ondergraaft de geloofwaardigheid. Ik ben geen tegenstander, maar een teleurgestelde aanhanger van het middenveld.

4. Het ACW moet zelf haar Arco-coöperanten vergoeden

Peter Dedecker – kamerlid N-VA - www.n-va.be/nieuws/het-acw-moet-zelf-haar-arco-cooperanten-vergoeden

(20 april 2014)

Dat de auditeur van de Raad van State adviseert de Arco-waARBorgregeling te vernietigen, was te verwachten. De manier waarop deze regeling tot stand kwam, is op z'n minst dubieus te noemen. Het is dan ook niet de belastingbetaler, maar het ACW dat haar coöperanten dient te vergoeden voor de geleden schade.

Het advies van de auditeur was zonder twijfel een zware slag voor de zowat 800.000 mensen die hun zuurverdiende spaarcenten investeerden in producten die hen jarenlang verkocht werden als 'absoluut veilig'. In werkelijkheid werden die spaarcenten binnen de Arco-holding (het ACW) gebruikt als inzet in het grootste casino van Europa: Dexia. Dexia, mee 'opgericht' door Arco (in 2001 ging de ACW-bank Bacob op in Dexia) en eveneens mee finaal ten gronde gericht door Arco en haar 'niet-aflatende honger naar dividenden', zo stelt het eindrapport van de parlementaire Dexia-commissie.

Bedrogen

Die mensen, die coöperanten, voelen zich nu bedrogen door hun bankier, door de zuil, door het ACW en door al diegenen die steeds bleven volhouden dat hun spaarcenten veilig zaten. Het is dan ook logisch dat we voor een

schadevergoeding in de eerste plaats naar het ACW kijken. Wie bedrogen is, moet worden vergoed door wie het bedrog heeft gepleegd. En dus niet door de belastingbetaler.

De chronologie van de feiten heeft haar rechten. De toetreding van Arco tot het depositogarantiefonds is op z'n minst dubieus te noemen. Deze regeling kwam er pas nadat duidelijk was dat Dexia finaal ten onder zou gaan. De Inspectie van Financiën stelde in haar kritische advies aan de regering-Di Rupo al onomwonden dat "dringend een algemeen regime wordt geïnstalleerd om te antwoorden op één specifiek geval, wat niet zonder risico's is". Ook de gouverneur van de Nationale Bank waarschuwde dat moest nagegaan worden of de Arco-regeling wel conform de Europese regels was. Deze waarschuwing had een sterk voorspellende kracht. Want vandaag wordt de geldigheid van de Arco-regeling door de Europese Commissie ten stelligste betwist.

Casinokapitalisme

De rol van het ACW in het Dexia-dossier is deze van een pyromaan die de eigen woning in brand steekt, pas nadien een brandverzekering afsluit, maar zonder verpinken wel de schadeloosstelling op zak wil steken.

Heeft het ACW de nodige middelen om de slachtoffers van haar casino-praktijken te vergoeden? Ja. Het ACW kon dankzij de winstbewijzen in Dexia Bank België(nu Belfius) jarenlang de winsten afromen. Winsten ontstaan natuurlijk ook dankzij de eigen activiteiten van de Arco-holding. Het is dan ook niet meer dan normaal dat de organisatie ook opdraait voor de verliezen. De winsten privatiseren, maar tegelijk de verliezen collectiviseren, is immers een principe waar sociale organisaties als het ACW steeds – en terecht – tegen hebben geprotesteerd.

Al is de structuur van het ACW voor iedere buitenstaander compleet ondoorzichtig, 'onvermogen' is het ACW zeker niet. Het ACW beschikt over tal van tegoeden en over heel wat eigen vastgoed, zelfs in belastingparadijzen. Vlak voor de finale val van Dexia werden zelfs de statuten gewijzigd om het mogelijk te maken de NV Auxipar, eigenaar van tal van apotheken en twee groothandels, buiten de vereffening te houden. Waarom zouden die middelen niet kunnen worden aangesproken?

De meerderheidspartijen hebben in de befaamde Dexia-doofpotcommissie het parlement belet de zaak ten gronde uit te spitten. Vandaag blijkt nog

maar eens dat verder en diepgaand onderzoek op zijn plaats was en nog steeds is. Want enkel wanneer het ACW de laatste cent op tafel gelegd heeft om de Arco-coöperanten te vergoeden, kunnen we kijken wat de staat nog kan bijpassen om de slachtoffers van het Arco-debacle schadeloos te stellen.

Verontschuldigen

Tot slot, en het moet me van het hart. Vaak vergeten slachtoffers in dit onverkwikkelijke verhaal zijn de vele duizenden vrijwilligers, die zich dag aan dag onder de vlag van een of andere ACW-vereniging onbaatzuchtig inzetten voor de samenleving.. Voor deze vrijwilligers moet het een ware slag zijn om te moeten vaststellen dat de leiding van hun organisatie actief meedraaide in een carroussel (sic) van casinokapitalisme, en dus enkel lippendienst bewees aan wat ze zo lang zelf propageerde.

Tot vandaag blijft het in deze wachten op de verontschuldigen van het ACW die zeker nu kan bewijzen die sociale organisatie te zijn die het beweert te zijn, op te komen voor de kleine man en ook haar verantwoordelijkheid te nemen. Vlucht het ACW weg van deze verantwoordelijkheid, dan dreigt het ACW alle geloofwaardigheid kwijt te geraken . Niet alleen bij haar onmiddellijke achterban, maar ook bij de belastingbetaler die moet opdraaien voor de door het ACW veroorzaakte schade.

Gisteren, bij mijn mondelinge vraag in de Kamer, kwam minister van Financiën Steven Vanackere (CD&V) in zijn repliek niet verder dan het voorlezen van het advies van de auditeur van de Raad van State. Vanackere gaf de Arco-geduceerden niet het minste perspectief om hen te helpen de schade maximaal te laten vergoeden door diegenen die hen bedrogen hebben. Dat dit trieste dossier in de regering-Di Rupo rechtstreeks wordt behandeld door een lid van het politiek comité van het ACW, vindt Vanackere geen probleem. De schaamte voorbij. Ver voorbij.

5. Bart De Wever over het maatschappelijk middenveld (congres Werktank Middenveld, 26 augustus 2013)

Bart De Wever – partijvoorzitter N-VA –

www.youtube.com/watch?v=t3Y1oqf6Vgk

(20 april 2014)

'Geachte aanwezigen,

Als gemeenschapspartij vult de N-VA het middenveld breed in: niet alleen vakbonden, werkgeversorganisaties en ziekenfondsen maken er deel van uit, maar ook de vele Vlaamse jeugdbewegingen, de Gezinsbond, milieu- en consumentenverenigingen. Voor het kostbare weefsel van onze samenleving is dat middenveld met zijn vele vrijwilligers van onschatbare waarde.

We willen dan ook geen komaf maken met het sociaal overleg. We willen het middenveld zeker niet aan de kant zetten om het primaat van de politiek overal te installeren, of een Vlaamse superstaat uit te bouwen. Maar we moeten wel een aantal tekortkomingen aanpakken en het model aanpassen aan de 21ste eeuw. Het Belgisch sociaal overlegmodel ontstond na de arbeidersonthoofding in de 19^e eeuw en in 1944 werd het geïnstitutionaliseerd met het Sociaal Pact, een historisch bondgenootschap tussen de werkgevers en de werknemers om de welvaart te verdelen in een paritair sociaal overleg. Dat was de basis voor onze sociale zekerheid en de naoorlogse welvaart, maar sindsdien is dat model nooit fundamenteel aangepast. En dat is nochtans nodig.

Zo is de toenmalige basis van de sociale zekerheid, het klassieke 'kostwinnermodel' intussen achterhaald: de kostwinner die in loondienst werkt terwijl het gezin de van hem afgeleide rechten geniet, is niet meer het typebeeld van deze tijd. Ook de emancipatie van de vrouw, de gezinsverdunding en de vergrijzing, worden te weinig in rekening gebracht. En dan zijn er nog tal van regelingen die inmiddels door de feiten achterhaald zijn: het recht op kinderslag (sic) bijvoorbeeld, is nog steeds gekoppeld aan het statuut van werknemer of zelfstandige: een kind van een zelfstandige krijgt minder dan een kind van werknemers. Dat is niet van deze tijd. Bovendien zijn er ook twee structurele problemen: enerzijds is er de koppeling tussen pariteit en unanimititeit. Normaal geven de sociale partners een unaniem advies dat de regering vervolgens uitvoert. Maar als men geen consensus vindt, ontstaat er immobilisme. De federale regering is immers de verslaggever van het sociaal overleg en niet de

beleidsverantwoordelijke. Anderzijds is er de impact van het middenveld op de uitvoerende en de wetgevende macht. De expertise van het middenveld is onmisbaar bij de voorbereiding van het beleid, maar als wetten worden geschreven door organisaties die ze vervolgens ook moeten uitvoeren, dan kan belangenvermenging ontstaan. Bovendien werd onze sociale wetgeving gaandeweg zo complex, dat alleen nog de sociale partners ze ten volle kunnen doorgronden. En dan wordt de democratie buitenspel gezet.

De N-VA wil daarom het sociaal overleg op drie manieren hervormen en versterken: ten eerste willen wij het tripartite sociaal overlegmodel als type nemen. Indien de sociale partners daarin geen consensus vinden, dan moet de regering haar verantwoordelijkheid opnemen. Ten tweede willen we belangenvermenging vermijden en de beleidsuitvoering overlaten aan de overheid, zodat het middenveld opnieuw de luis in de pels kan zijn van het beleid. Ten derde en tot slot willen wij het overleg met het middenveld uitbreiden naar nieuwe sociale bewegingen, zoals de Gezinsbond, milieubewegingen, jeugdbewegingen en consumentenverenigingen.”